

Na de winter

Inleveren van de kopij op 15 februari. Peter is daar streng in. Dus op een koude winteravond achter de computer. Achter mij hoor ik het nieuws: De Elfstedentocht gaat niet door. Een hele week heeft heel de mediawereld er bol van gestaan. Mensen vinden het prachtig om die stoere schaatsers over de mooie vaarten en meren te zien bikkelen. Strakke blauwe luchten, witte landschappen met gele rietkragen. Weidsheid en stilte. Je hoort de messcherpe ijzers over het ijs krassen. Het doet een appel op het sluimerend gevoel dat de mens weer in zijn oorspronkelijke habitat komt.

Natuur heeft vele facetten en wordt door verschillende mensen op een andere manier beleefd. Centraal staat dat we diversiteit en open ruimte respecteren en conserveren. In die zin kunnen recreatie, natuur en boerenland hand in hand gaan. Een Ooypolder waar je prachtig kunt fietsen en wandelen door een afwisselend landschap en ook nog kunt genieten van een lekker terrasje. Dit is de natuur, zoals die door het overgrote deel van het publiek wordt gewaardeerd. De achterliggende randvoorwaarden om dit in stand te houden zijn voor hen een station te ver. Aan ons om die brug te slaan.

De nieuwe natuurwet brengt de natuurontwikkeling en het natuurbeleid dichter naar de mensen, zeggen ze. De provincies gaan hier een belangrijke rol in spelen. We kunnen maar beter op onze hoede zijn. De recente ontwikkelingen rond het peilbesluit van het Waterschap lieten weer eens zien dat de betrokkenheid bij de natuur van deze heren minimaal is. Onze zienswijze is afgewezen. Samen met de Werkgroep Flora en Fauna Gelderse Poort, het IVN en Milieudefensie hebben wij beroep aangetekend. Vogelbescherming Nederland heeft op ons verzoek een behoorlijke steen bijgedragen. De meeste dank gaat echter uit naar een kleine groep mensen van de Werkgroep Flora en Fauna Gelderse Poort, die heel veel werk verzet hebben bij het opstellen van de zienswijze en het beroepschrift. Hulde. Een nieuw seizoen ligt voor ons. Hoe mooi het kan zijn liet Harvey ons zien tijdens de presentatie van het jaaroverzicht 2011. We gaan er wat moois van maken. - *Arie van Dijk, voorzitter*

Sluitingsdatum kopij volgende Mourik: 15 juni 2012

Zat. 24 maart : Uitreiking Gouden Bevertak, Natuurmuseum Nijmegen, vanaf 15.00 uur
Ma. 26 maart 2012 - ALV, Natuurplaza (Mercator III), Toernooiveld 1, aanvang 20.00 uur

Nieuwe leden:

1. *Ralph van den Boom uit Nijmegen Wolfskuil*
2. *Poenam Mathoera uit Nijmegen Biezen*
3. *Luc Oteman uit Kekerdome*
4. *Gennadi Tamliani uit Mook*
5. *Jan-Peter de Jong uit Weeze (Dld)*

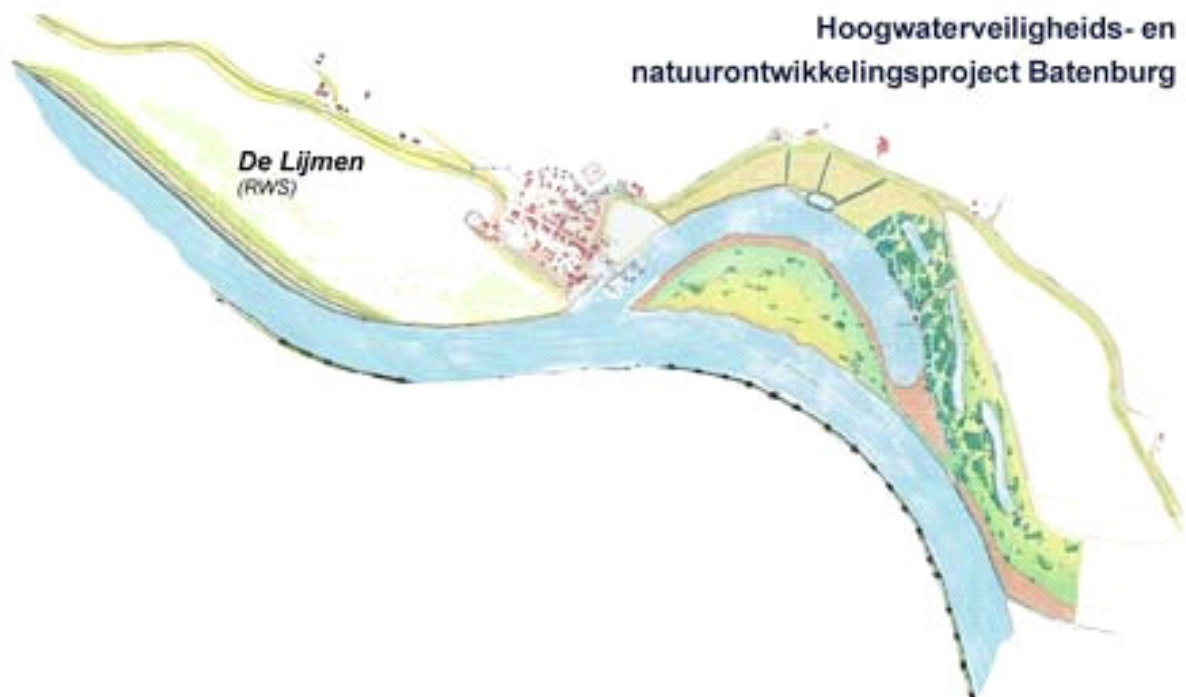
Vóór het jaar 2011 was de Liendense waard voor velen een onbekende uiterwaard langs de Maas, ten zuidoosten van Batenburg. De Liendense waard wordt ook wel Rijswaard genoemd. Wanneer we voor de watervogeltelling van SOVON bezig waren, zagen we daar bijna altijd Kleine zwanen als de uiterwaard ondergelopen was. Bijkomend nadeel van het hoge water was dat je met de auto net niet de hele uiterwaard door kon rijden. Een klein dieper stuk net voor de dijk zorgde ervoor dat je terug kon rijden.

In de periode 2008-2010 is de uiterwaard heringericht door Rijkswaterstaat in samenwerking met Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen. De komende jaren zal deze nieuw ingerichte uiterwaard zich ontwikkelen tot een prachtig waterrijk natuurgebied. In een gedeelte van dit gebied kan men al wandelen. Hier is een vogelkijkhut gebouwd die uitkijkt over de nevengeul. Je kunt hier soorten zien zoals Smient, Slobeend, Krakeend, Wintertaling, Grauwe gans, Kolgans en Brandgans, Fuut en Aalscholver. In de trektijd komen veel soorten steltlopers voorbij die foerageren in het ondiepe water. Dit trok gelijk een hele zeldzame steltloper aan, terecht de 'kraker' van 2011! Op 28 april van dat jaar werd hier een Woestijnplevier waargenomen. Elders in deze Mourik staat een kort artikel over deze waarneming. Maar ook voor andere soorten is het nieuw ingerichte gebied zeer de moeite waard. In www.nijmegen.waarneming.nl is bij overzicht gebieden een apart gebied Batenburg – Liendense waard aangemaakt.

In het gebied in een nevengeul aangelegd, waarin het hoog water mee stroomt met de Maas. Door de aanleg van deze geul is een schiereiland met flauw aflopende oevers ontstaan. Deze ondiepe overgangszone van water naar land is niet alleen goed voor het planten- en dierenleven, maar zorgt er ook voor dat de rivier bij hoogwater meer water kan afvoeren. De nevengeul is gegraven op de plek waar de Maas tot ca. 1930 stroomde. De Maas heeft tot die tijd in verbinding gestaan met de gracht van de ruïne Batenburg. Deze verbinding is nog steeds zichtbaar als een laagte in het terrein. De bedoeling van Geldersch Landschap met de Liendense Waard is om bloemrijke graslanden te ontwikkelen en de oorspronkelijke Maashagen te herstellen. Voor het beheer komen er brandrode runderen te grazen. Het gebied moet een waar vogelparadijs worden. De runderen houden het gebied zoveel mogelijk open. Een deel van de aangeplante hagen wordt in de toekomst gevlochten tot authentieke vlechthekken.

Foto 1: vogelkijkhut Liendense waard (Pim Julsing – www.vogelkijkhut.nl)

Figuur 1: tekening van de Liendense uiterwaard na inrichting (www.rijkswaterstaat.nl)

Van 28 april tot 1 mei 2011 was er een adulte vrouw Woestijnplevier aanwezig in de Liendense Waard bij Batenburg.

Het is de eerste waarneming van deze soort in het binnenland voor Nederland en pas de derde voorjaarswaarneming ooit. Ook pas drie keer eerder verbleef een Woestijnplevier in Nederland langer dan 3 dagen op dezelfde plek.

Het jaar 2011 bleek achteraf een uniek jaar voor de Woestijnplevier in Nederland want één dag voor de Batenburgse vogel werd op 27 april een tweede kalenderjaar Woestijnplevier gemeld in Hoek van Holland. Op 5 mei werd hetzelfde beest langs de kust gezien in Den Helder.

De Woestijnplevier is een dwaalgast in Nederland.

De soort hoort thuis in het uiterste zuidoosten van Europa (Armenie, Oost-Azerbeidzjan) en Centraal-Azië. Hier bewoont hij woestijnachtige klei- en zoutsteppen met zoutminnende plantengroei maar ook nog schralere kiezelwoestijnen met zeer schaarse vegetatie en zelfs volledig kale plekken of zandheuvels zonder wat gras vormen zijn habitat.

Tijdens de trekperiode wordt hij vaak op zandbanken nabij het water gezien maar ook op dorre hoogvlakten met stenen (in Mongolië) en verder op allerlei stranden langs zee, stromen of meren kan hij worden aangetroffen. Hij eet overwegend lopende insecten zoals kevers en mieren. Als trekvogel overwintert hij vooral in zuidoostelijke richting en dus alleen maar verder van ons land af.

Wim Gremmen, lid van de VWG Uden, doet hieronder verslag van zijn unieke ontdekking.

Op 28 april 2011 maakte ik het wekelijkse fietstochtje vanaf mijn woonplaats Berghem. Via Ravenstein de brug over en dan via de dijk naar Appeltern. Onderweg had ik al een aantal leuke soorten gezien en het was een mooie zonnige dag. De wind was al dagen oostnoordoost, windkracht 2 tot 3 en dus was er een reële kans op oostelijke trekkers. De Liendense Waard bestond in de warme lente van 2011 uit een droge zandkleibodem met maar weinig begroeiing. Iets over 12 uur was het tijd om een bakje te

doen. De kijkhut op de waard is daar een mooi plekje voor. Tevens een goede gelegenheid om de vele kleine pleviertjes te bekijken. Het viel mij meteen op dat er een afwijkend pleviertje tussen zat. Het beest werd ook lastig gevallen door een koppel kleintjes dat juist daar hun plekje had uitgekozen. De vogel liet zich niet verjagen en ging op hoge poten en met de vleugels open voor de uitdager staan. Voor mij was het een vreemde, onbekende vogel. Een plevier groter dan een Bontbek en kleiner dan een Morinel, beige met bruin en naar verhouding een grote snavel. Hier moest de ANWB-gids uitkomst brengen. Door de grote snavel en de iets beige streep boven het oog kwam ik uit op een Woestijnplevier. Ik maakte een paar foto's door de telescoop en belde daarna Gerard van Aalst die op dat moment op zijn werk was. Ik vertelde hem dat er een waarschijnlijke Woestijnplevier op de Liendense Waard zat. Gerard heeft hem als waarschijnlijk op DBA-lijn gezet. En toen ging het vuurtje branden. Na 1,5 uur waren er meer dan 40 vogelaars in de omgeving en was er zekerheid over de determinatie. Voor mij was dit een van de leuke dagen in mijn vogelaarsbestaan.

Liefst 330 vogelaars voerden de waarneming in op de site Waarneming.nl waarvan meerderen een bedankje toevoegden aan de ontdekker.

Woestijnplevier, Liendense Waard, 28 april 2011.

Foto: Harvey van Diek

In de Ooijse Graaf worden sinds 1996 zangvogels geringd in het kader van het internationale Constant Effort Site-project (CES). Dit om, samen met broedvogelinventarisaties en het nestkaartenproject, een beeld van het broedseizoen en veranderingen van populaties te krijgen. Met het project kan men onder andere het broedsucces, de timing van het broeden, plaatstrouwheid en de overleving van de gevangen vogels berekenen.

Het CES-project loopt van half april tot half augustus en bestaat uit twaalf vangdagen met exact dezelfde netopstelling en vangtijden voor de vergelijkbaarheid van jaar op jaar. Vóór het CES start, wordt er niet gevangen, na het CES wordt er met lokgeluid gevangen tijdens de najaarstrek, meestal tot in oktober.

Hieronder het jaarverslag 2011 van ringstation de Ooijse Graaf.

2011

Dit was voor ons een waanzinnig recordjaar. Naast een bovengemiddeld goed CES seizoen beleefden we ook een ongekend najaar. Record na record sneuvelde. Dit kwam vooral door de vele gemaakte uren, verandering van de netopstelling en de uitbreiding hiervan. (let wel: tijdens het CES seizoen is de netopstelling ALTIJD hetzelfde voor de vergelijkbaarheid). Maar ook door verbetering van het nachtgeluid. Luc Meuwissen maakten een extra geluidsinstallatie (waarvoor dank). Dit maakte het mogelijk om van meer soorten 's nachts het geluid af te spelen. Het 's nachts afspelen van zang heeft een enorm effect op de vangsten in het najaar. Vooral wanneer er op windstille en heldere nachten massale zangvogeltrek plaatsvindt.

In totaal ringden we dit jaar 8382 vogels in 340 uren. Daarnaast vingen we nog eens 760 geringde vogels terug, waarvan 24 met een buitenlandse ring. Dit maakt een totaal van 9142 gevangen vogels verdeeld over 55 soorten (waaronder Napoleonwever en hybride Boerenwaluw x Huiswaluw). Dit is een verdubbeling van het oude jaarrecord! Dat was namelijk 4307 gevangen vogels in 2009. Ook hadden we het dagrecord dit jaar. Op 2 september vingen we 579 vogels! Nooit eerder werden zoveel vogels op één dag geringd in de Ooijse Graaf. Onderstaand verslag gaat in op de aantallen per soort.

	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt
Vangdagen	2	3	3	5	12	23	3
Vanguren	15	20	21	25	71	169	20
Aantal vogels	103	214	345	451	1787	5825	416
Vogels per dag	51	71	115	90	148	253	138
Vogels per uur	7	11	16	18	25	34	20

Figuur 1: Een aantal statistieken van 2011.

CES seizoen 2011

Het was weer een bijzonder goed seizoen, sterker nog, het beste CES seizoen dat we ooit gehad hebben. Voor het eerst werden er meer dan duizend vogels tijdens de 12 CES rondes gevangen. Vooral Tjiftjaf en Zwartkop hadden in de Ooijse Graaf een erg goed broedseizoen. Kleine karekiet zat wat onder het gemiddelde. Dit zou kunnen komen door de Stengelboorder. Sinds het riet zomers droog staat, hebben we last van dit insect dat kleine gaatjes in het riet boort om zich voort te planten. Afgelopen zomer was het riet voor een groot gedeelte dood. Ook verruigt het riet steeds meer met kruiden sinds het zomers droog staat. Sommige soorten lijken hiervan te profiteren. Zo hadden zich dit jaar voor het eerst een aantal paartjes Sprinkhaanzangers gevestigd en vingen we ook veel Blauwborsten. 15 juni was met 165 vogels de beste dag tijdens het CES project ooit.

	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005
Bosrietzanger	86	99	87	50	82	158	95
Kleine karekiet	140	205	178	142	113	200	150
Tjiftjaf	224	224	78	84	105	64	132
Zwartkop	138	90	70	69	72	84	106
Totale CES	1110	992	948	846	771	811	981

Figuur 2: vier meest gevangen soorten tijdens het CES van 2011 tot 2005 inclusief terugvangsten.

Soortenverslag

Een jonge man **Sperwer** liet op 30 september eens zien hoe het wel moet. De meesten weten namelijk direct weer te ontsnappen uit de mistnetten. Dit was de vijfde die hier ooit geringd is maar we hebben er in al die jaren meer zien ontsnappen. **Waterrallen** zijn standaard aanwezig maar worden maar weinig gevangen omdat ze vooral onder de netten doorlopen. Sinds we een inloophooi hebben vangen we ze wel meer. Dit jaar was het beste jaar met zeven exemplaren. Leuk was de vangst van een 1kj **Porseleinhoentje** dat op 16 september zonder geluid spontaan in het net hing. Dit was de tweede voor de Ooijse Graaf. Op 8 juli vingen we een adulte **Zwarte stern** in 'het ijsvogelnetje' boven de plas. Ook dit was de tweede ooit na een terugvangst in 2005 die geringd was bij de Oude Waal. **Houtduiven** vangen we vrijwel nooit maar dit jaar wisten we een laat nestje van twee jongen te ringen op 10 september. Als we naar de vangsten

van **Ijsvogels** kijken lijkt het erop dat ze zich weer goed hersteld hebben na twee strenge winters. Vingen we er vorig jaar maar twee, dit jaar waren het er alweer 16, lang niet slecht dus. De **Draaihalzen** gingen goed los dit najaar. We vangen ze vrijwel jaarlijks en in een aantal jaren vingen we er twee. Nu viel de eerste op 17 augustus waarmee de toon was gezet. Dit was de vroegste ooit. De volgende viel op 1 september daarna twee op 2 september, vier op 3 september, één op 4 september, één op 5 september en twee op 11 september. Dit maakt een totaal van maar liefst 12 draaihalzen! Hieronder waren twee adulte en één jong dat nog volledig in de jeugdveren zat (donzig). In België worden in het binnenland vaker zulke hoge aantallen Draaihalzen gevangen. Met vier **Grote bonte spechten** hadden we een bovengemiddeld jaar en ook vingen we voor het eerst sinds tijden weer een **Kleine bonte specht**. Een jong vrouwtje op 19 september. Wederom een mager zwaluwjaar. De slaappleats in het riet tussen de netten was weer niet bezet maar met behulp van geluid wisten we toch nog 104 **Boerenzwaluwen**, zeven **Oeverzwaluwen** en op 10 september een juveniele hybride **Boerenzwaluw x Huiszwaluw** te ringen. Deze laatste was de eerste ooit gevangen in de Ooijse Graaf terwijl er in de loop der jaren toch enkele duizenden zwaluwen geringd zijn.

De jaarlijkse **Boompieper** kon op 4 september uit het net gehaald worden en pas de tweede **Graspieper** ooit werd in oktober geringd. Ook de gele kwikken lieten het afweten op de slaappleats. Jammer, want in andere jaren ringden we ongeveer de helft van alle in Nederland geringde **Gele kwikstaarten**. Dit jaar maar zes. Van **Winterkoningen** zijn de aantallen altijd erg stabiel met 56 in 2011. Ondanks de vele uren in september ringden we maar 26 **Heggenmussen**. **Roodborst** kende wel een recordjaar met 507 ringvangsten, vrijwel allemaal in september. De beste dagen waren 69 op 16 september en 51 op 25 september. Op 30 september vingen we een adulte roodborst met Bruxelles-ring. Nooit eerder vingen we drie nachtegalen in een jaar. Een adulte broedvogel in mei en twee jonge doortrekkers in augustus. **Blauwborsten** broeden ieder jaar in het riet maar gezien het aantal adulte vogels die we dit jaar vingen waren het meer paartjes dan gewoonlijk. In augustus en september vingen we de nodige doortrekkers. In totaal 40 wat een jaarrecord is. Alleen in 2000 werden ook twee **Zwarte roodstaarten** geringd, dit is zeker geen jaarlijkse soort. **Gekraagde roodstaarten** worden wel jaarlijks gevangen tijdens de najaarstrek. Er werd onregelmatig nachtgeluid van gedraaid wat in totaal 13 vangsten opleverde, op één adult man na allemaal jonge vogels. Ook dit was een jaarrecord. Al zes jaar waren er geen **Paapjes** meer geringd maar na een geslaagd experiment om nachtgeluid van deze soort te draaien, vingen we er drie. Ook van **Roodborsttapuit** werd dit jaar voor het eerst nachtgeluid gedraaid maar pas vrij laat in het seizoen. We vingen er 21 waarvan één met Duitse kleurringen op 10 september. Er werden 20 **Merels** en 39 **Zanglijsters** geringd. Tijdens het broedseizoen ringden we al een behoorlijk aantal **Sprinkhaanzangers** maar vooral tijdens de najaarstrek vingen we er relatief veel. Het dagrecord stond al jarenlang op vier maar nu ringden we er vijf op 16 september, zes op 17 september en tien op 19 september. Dit is laat voor de soort en

deze hoge aantallen zijn waarschijnlijk te danken aan verandering van beter nachtgeluid halverwege september en bracht het jaartotaal op 65 (jaarrecord stond op 11). **Snor** laat goed het effect van nachtgeluid zien. In meer dan tien jaar werd er niet één Snor gevangen. In 2009 werd het geluid voor het eerst afgespeeld en dat leverde toen direct een vangst op, in 2010 waren dat er twee en dit jaar maar liefst zes! Een op 6 augustus, twee op 18 augustus, één op 20 augustus en twee op 21 augustus. Allemaal eerstejaars vogels op doortrek. **Rietzangers** vangen we ieder jaar meer. De regionale status staat nog altijd op 'zeldzaam' maar in het najaar is het een vrij algemene doortrekker, zo blijkt uit de vangsten. Het lage aantal zichtwaarnemingen valt te verklaren door het skulkende gedrag van de soort. 2011 was een dik jaarrecord met 120 exemplaren. Daaronder een adult met Madrid-ring op 2 augustus, een 1kj met Stavanger-ring op 18 augustus en twee eerstejaars vogels met Stavanger-ring op 2 september. De beste dagen waren 6 augustus en 2 september met 11 exemplaren op beide dagen. Tijdens het CES had **Bosrietzanger** een gemiddeld jaar maar door de vele vangdagen begin augustus kende ook deze soort een recordjaar. 2 augustus was de beste dag met 32 stuks, wat niet slecht is. Het totaal eindigde op 197. **Kleine karekiet** eindigde ook dit jaar weer op de tweede plaats van meest geringde soorten. Maar liefst 1735 werden er van een ring voorzien. Het oude jaarrecord was 850 in 2009. Er waren vier dagen waarop we meer dan 100 exemplaren ringden. 101 op 2 augustus, 127 op 1 september, 129 op 2 september en 106 op 11 september. Hieronder ook de nodige met buitenlandse ringen. Op 15 mei werd een adulte broedvogel met Paris-ring gevangen en op 16 juli een adulte broedvogel met Bruxelles-ring. Op najaarstrek vingen we op 6, 21 en 26 augustus vogels met een Bruxelles-ring, op 16 augustus één met Stockholm-ring, op 2 september één met Helgoland-ring, één met Copenhagen-ring en één met Stockholm-ring en tot slot op 11 september één met Helgoland-ring. In totaal dus tien. Alleen in 2003 werden ook vijf **Spotvogels** geringd, 2 augustus 2011 was een dagrecord met drie vogels. Twaalf **Braamsluiers** van metaal voorzien. Er werden nog nooit meer dan honderd **Grasmussen** in een jaar geringd, dit jaar 246. De vier beste dagen voor deze soort liggen allemaal in 2011. 11 september was de beste dag met 32. Normaal gesproken vangen we ongeveer twee keer zoveel **Tuinfluiters** als Grasmussen. Dit jaar was de verhouding gek genoeg anders met 185 Tuinfluiters. **Zwartkoppen** ringen we verreweg het meest. De soort komt redelijk gepiekt door in de eerste helft van september. Dat we van deze soort hoge aantallen kunnen vangen was ons al wel bekend maar toch blijven we ons verbazen. Er waren vijf dagen dat we er meer dan 200 vingen! 296 op 1 september, 282 op 2 september, 265 op 3 september, 244 op 11 september en 215 op 16 september. Op 26 juni werd een adulte broedvogel met Bruxelles-ring gevangen. Tijdens de najaarstrek werden op 3 september (twee exemplaren), 11 september, 16 september en 1 oktober vogels met een Bruxelles-ring gevangen en op 2 oktober één met Helgoland-ring. **Tjiftjaf** was de meest gevangen soort tijdens het CES project. Op sommige dagen in juni en juli werden veel jonge vogels gevangen. De trekpiek van

Tijftjaf ligt eind september. De beste dag dit jaar was 48 op 23 september waarmee het jaarrecord op 661 kwam te staan. In september ringden we zes **Vuurgoudhaantjes**. Op najaarstrek werden drie **Grauwe vliegenvangers** en één **Bonte vliegenvanger** uit de netten gehaald. Deze laatste vangen we niet jaarlijks. **Staartmezen** vangen we het hele jaar door en vaak met meerdere tegelijk. Dit jaar ringden we er 23 waarvan dertien op 25 september. Eén van deze vogels had een totaal witte kop wat pleit voor de noordoostelijke ondersoort **Witkopstaartmees** maar een 'witkoppige staartmees' is lastig uit te sluiten. Van andere mezensoorten vingen we vrij hoge aantallen maar dit komt door het hoge aantal vanguren. We ringden 19 **Matkoppen**, 182 **Pimpelmezen** waarvan een adult met Bruxelles-ring op 1 oktober, en 127 **Koolmezen**. De jaarlijkse **Boomklever** kon ook dit jaar worden geringd. In het hoge wilgenbos woont een broedpaartje. **Boomkruipers** deden ook mee met 17 stuks. In het najaar slapen duizenden **Spreeuwen** in het rietveld rondom de netten. In de ochtend en avondschemer laten deze zich nog weleens door het net verrassen. Dat overkwam dit jaar 75 Spreeuwen. De **Huismussen** van nabijgelegen boerderijen komen af en toe buurten in de Ooijsse Graaf en dat leverde dit jaar twee ringvangsten op. **Ringmussen** zijn daarentegen wel trekvogels en komen eind september en oktober regelmatig overgevlogen. Met behulp van geluid wisten we er tien te vangen. **Vinken** ringen we nooit veel en ook dit jaar moesten we het met maar vijf exemplaren doen. Dit is de algemeenste dagtrekker in het najaar maar die heeft totaal geen reactie op het afspelen van zang of roep. Tijdens het CES werd één **Putter** geringd. **Rietgorzen** broeden rondom de netten en worden het hele seizoen gevangen. Tijdens de najaarstrek eind september en oktober kunnen ze in redelijk hoge aantallen worden geringd. 1 oktober was een dagrecord met 47 Rietgorzen. In totaal werden er 435 van een ringetje voorzien. Op 2 oktober hing onverwachts een **Napoleonwever** (exoot) in het net. Ook deze vogel is gewoon geringd. Wie weet wordt de vogel ooit in Afrika teruggevangen...

Tabel 1: Aantallen nieuw geringde vogels Ooijsse Graaf (2001-1669 is achterwege gelaten).

Soort	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Buizerd	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Sperwer	1	-	-	-	1	-	-	1	1	-
Houtduif	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Waterral	7	4	2	-	1	-	-	1	-	-
Porseleinhoen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Waterhoen	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Meerkoet	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Zwarte stern	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Bokje	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Oeverloper	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
IJsvogel	16	2	14	11	17	11	21	12	11	13
Draaihals	12	1	2	-	2	2	-	-	1	2
Groene specht	-	-	-	-	-	1	-	1	1	2

Soort	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Grote bonte sp	4	1	2	-	1	1	2	1	1	2
Kleine bonte sp	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Oeverzwaluw	7	13	158	2	-	95	142	15	31	10
Huiszwaluw	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Boerenzwaluw	104	115	430	150	31	935	993	209	99	282
Boer x Huiszwal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boompieper	1	1	1	-	-	-	1	-	-	1
Graspieper	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gele kwikstaart	6	42	237	101	230	14	41	48	-	-
Grote gele kwik	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Witte kwik	-	1	-	-	2	-	-	-	2	-
Winterkoning	56	48	45	54	61	40	66	35	50	41
Heggenmus	26	29	13	18	23	6	43	30	29	23
Roodborst	507	283	102	82	123	35	176	67	194	119
Nachtegaal	3	2	1	-	-	1	1	1	2	1
Blauwborst	40	17	31	8	10	8	5	26	16	11
Zwarte roodst.	2	1	-	-	-	-	-	1	1	-
Gekraagde roodst	13	3	1	2	1	1	6	4	-	4
Paapje	3	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Roodborsttapuit	21	3	3	3	-	-	4	3	1	-
Merel	20	20	5	13	25	9	38	21	34	21
Kramsvogel	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-
Zanglijster	39	26	20	25	17	18	32	19	41	27
Koperwiek	-	15	-	8	13	-	13	4	14	-
Grote lijster	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Sprinkhaanzanger	65	11	7	5	5	9	5	7	11	3
Snor	6	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Rietzanger	120	52	55	26	29	29	9	13	12	7
Bosrietzanger	197	100	119	55	93	181	110	136	91	78
Kleine karekiet	1745	718	850	641	439	601	373	448	417	366
Spotvogel	5	-	3	1	3	3	3	2	5	1
Braamsluiper	12	5	9	14	10	4	9	10	7	6
Grasmus	246	67	93	36	42	71	43	79	53	30
Tuinfluit	185	183	198	113	101	108	169	118	98	112
Zwartkop	3265	1335	1101	602	452	432	876	670	669	581
Bladkoning	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tijftjaf	661	371	246	184	152	100	234	393	306	268
Fitis	86	26	37	23	21	21	36	35	40	23
Goudhaan	-	5	-	14	15	-	5	-	11	-
Vuurgoudhaan	6	2	2	6	6	1	-	-	-	1
Grauwe vlieg	3	-	2	1	1	1	1	-	2	1
Bonte vlieg	1	1	1	-	-	-	-	2	2	-
Baardmannetje	-	1	-	6	-	-	-	-	1	-
Staartmees	23	25	12	27	14	3	12	25	24	6
Matkop	19	17	18	17	8	9	25	13	10	15
Glanskop	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-

MOURIK 2012-1

Soort	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Zwarte mees	-	6	-	2	2	-	20	-	1	-
Pimpelmees	182	281	120	176	83	34	106	74	85	74
Koolmees	127	147	96	151	96	40	134	82	75	61
Boomklever	1	1	2	1	-	1	2	-	-	1
Boomkruiper	17	9	8	8	6	7	3	10	10	10
Buidelmees	-	-	-	-	-	-	1	1	2	15
Spreeuw	75	145	175	49	8	6	11	-	2	-
Gaai	-	-	2	1	-	1	-	1	-	-
Huismus	2	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Ringmus	10	2	1	2	-	1	2	1	-	4
Vink	5	6	3	6	1	3	5	3	2	3
Groenling	-	-	-	1	2	1	1	2	-	4
Putter	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleine barsijs	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Appelvink	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Ortolaan	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Geelgors	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Rietgors	435	93	76	96	76	48	182	138	113	165
Napoleonwever	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	8382	4244	4307	2744	2226	2897	3727	2766	2592	2397

Een zeldzame handsoort, de Porseleinhoen.

Foto: Bram Ubels

Vanaf oktober 2011 ondersteun ik Jochem Kühnen (rechts op de foto) bij zijn activiteiten als stadsvogeladviseur van Vogelbescherming Nederland (VBN) in Nijmegen en omstreken. Jochem is sinds 2010 actief en heeft in korte tijd al veel weten te bereiken. Voor velen zal hij bekend zijn als het gaat om gierzwaluwen. Als stadsvogeladviseurs willen wij bijdragen aan een leefbare stad: een stad die ruimte biedt voor vogels en waar vogels meer dan welkom zijn.

Over de functie

Stadsvogeladviseurs zijn vrijwilligers voor VBN. Wij vormen het aanspreekpunt voor bedrijven, woningcorporaties en particulieren als het gaat om beschermingsmaatregelen voor vogels. In praktijk betekent dit dat wij vooral proactief zullen moeten handelen: door tijdig in te springen bij renovaties en bouwprojecten vergroten we de kans dat er rekening gehouden wordt met bijvoorbeeld het in metselen van gierzwaluwneststenen of het aanbrengen vervangende voorzieningen. Veel mensen zijn er niet direct van op de hoogte welke vogels er in hun woning of nabije omgeving leven. Hier proberen wij meer aandacht voor te krijgen. Soms is het nodig te wijzen op de Flora- en Faunawetgeving: het komt regelmatig voor dat bouwbedrijven daar niet tijdig aan denken, wat tot gevolg heeft dat bij wet beschermde nestplaatsen van vogels verdwijnen. Behalve dat wij de zaken zelf in de gaten houden, kunnen bewoners van Nijmegen en omstreken ons wijzen op (geplande) bouwprojecten. Hierdoor kunnen wij tijdig contact opnemen met aannemers ten behoeve van advies over vogelvriendelijke voorzieningen. Daarnaast valt te denken aan activiteiten die betrekking hebben op bescherming van vogels in de stad, zoals het bouwen van nestkasten, en het geven van voorlichting. Ook zoeken wij naar mogelijkheden tot samenwerking met de gemeente. In het licht van het recentelijk aangenomen wetsvoorstel, 'Nijmegen ziet ze vliegen', kunnen er de komende tijd nog meer activiteiten op het gebied van vogels in de stad verwacht worden.

Achtergrond

Het idee achter de functie van stadsvogeladviseur is dat inwoners van een bepaalde stad of streek met hun kennis van het gebied het beste in staat zijn om in te spelen op mogelijkheden die het leven van vogels ten goede komen. Van hieruit ontstond bij VBN het plan om een vrijwilligersnetwerk op te zetten van 'lokale beschermers' van de stadse omgeving. De afgelopen decennia zijn er veel vogelsoorten waarvan de populatie een sterk neerwaartse trend laat zien. Vooral de Gierzwaluw en de Huismus hebben erg te lijden onder vergaande isolatiemaatregelen en nieuwbouw waarbij tuinen uitsluitend nog zijn afgescheiden door schuttingen. Waar Merels zich overal goed weten te redden en Pimpel- en Koolmezen in talloze kastjes nestgelegenheid vinden, hebben Gierzwaluwen en Huismussen vooral nest- en schuilgelegenheid verloren. In het licht van deze trend, maar ook in het licht van de Flora- en Fauna-wetgeving, spelen stadsvogeladviseurs een belangrijke rol ten aanzien van bescherming van deze stadsvogels. Er zijn stadsvogeladviseurs door heel Nederland te vinden. Om hen met elkaar in contact te brengen organiseert VBN twee maal per jaar een vrijwilligersdag. We kunnen lezingen bijwonen en voorts is het een ideaal moment om ervaringen en ideeën uit te wisselen. Ook zijn er projectgroepen die met bepaalde thema's aan de slag zijn geweest en hun bevindingen presenteren. Ander contact vindt plaats via online fora van VBN.

Successen

Eén van de recentelijke successen die Jochem heeft behaald is het inmiddels aangenomen wetsvoorstel van GroenLinks. Hierdoor heeft de gemeente Nijmegen toegezegd vogelvriendelijke maatregelen te stimuleren en zorg te dragen voor voldoende diversiteit aan beplanting in de stad. Daarnaast heeft Jochem onlangs de Pluk van de Pettefletprijs van de Gelderse Natuur en Milieufederatie gewonnen. Dit was voor zijn plan voor nestgelegenheid voor gierzwaluwen en een betere inventarisatie van bestaande nestplaatsen. Verder hebben wij regelmatig contact met diverse aannemers die zich welwillend tonen en bereid zijn rekening te houden met gierzwaluwneststenen en -dakpannen en vogelvrees voor huismussen. Ook krijgen wij regelmatig vragen van particulieren voor advies over vogelvriendelijke maatregelen. Belangrijk is dat bouwbedrijven en grote corporaties, maar ook particulieren ons weten te vinden.

Toekomst

Hoewel Nijmegen bekend staat als groene stad, hopen wij als stadsvogeladviseurs dat dit groene karakter de komende jaren nog meer benadrukt zal worden. Eén aspect van dit groene karakter is dat gemeente en inwoners zich inzetten voor stadsvogels. Met

name huismus en gierzwaluw verdienen extra aandacht en wij zetten ons in voor een drastische toename van voorzieningen. Te denken valt hierbij aan (educatieve) projecten waarin nestkasten gemaakt worden (op dit moment werken wij aan een project met Stichting GAST), samenwerking met duurzaamheidswinkel Het Groene Hert en aandacht voor vogels bij de bouw van het Waalfront. Meer bekendheid over de achteruitgang van de soorten speelt hier ook een belangrijke rol. Wij hopen dat Nijmegen in de toekomst niet alleen een groene stad, maar ook een vogelstad wordt. Daarmee vergroten we misschien niet de kans dat de Kuifleeuwerik terugkeert, maar zorgen we wel voor een stabiele stadsvogelpopulatie.

Bent u op de hoogte van (aanstaande) bouwprojecten of renovaties en twijfelt u of er rekening wordt gehouden met nestgelegenheid? U kunt hiervoor mailen naar Jochem (kuhnenjm@hotmail.com) of Ralph (ralphvandenboom@gmail.com).

*In de Mourik van maart 1980 las ik het volgende stukje voor u: **DBA***

Sinds een half jaar bevindt zich een nieuwe ster aan het vogelaarsfirmament, en wel eentje die nogal wat bekijks trekt. Het is de Dutch Birding Association, een, zoals de naam al doet vermoeden, op Amerikaanse leest geschoeide club van mensen die menen dat door 'regelmatige confrontatie met zeldzame soorten ideeën over natuurbescherming en milieuproblematiek vastere vormen aannemen'.

In de praktijk komt het er op neer dat men een telefoonnet heeft opgebouwd, dat via de kleuren zachtoranje, rood en geel ten slotte witheet wordt van het heen en weer gebel als er door iemand een zeldzame vogel wordt doorgegeven. De volgende dagen spoeden dan lieden uit het hele land zich naar de plaats waar het beest zich bevindt, om zo snel mogelijk weer een dimensie aan de natuurbescherming toe te voegen. Echter niet in de zin zoals zij die zien, maar door het feit dat tientallen, in sommige gevallen zelfs honderden mensen terreinen betreden zonder toestemming te vragen aan de eigenaar of rekening te houden met de kwetsbaarheid van het gebied.

Van deze 'rare-bird-sessions' komen verslagen in het door de club uitgegeven blad 'Dutch Birding', dat, gezien de hoeveelheid engels dat me er in aantreft, de pretentie heeft de Nederlandse vogelarij in het buitenland te vertegenwoordigen.

Een heel stuk verder in het artikel gaat het over de doelstelling van de DBA dat zoveel mogelijk mensen moeten kunnen genieten van zeldzame vogels. De schrijver stelt dat dit leidt tot excessen met als voorbeeld:

.. of aan de test-case in de Groenlanden (Staatsnatuurreservaat – geen vrije toegang), waar kopstuk en 'chief editor' van de DBA, Arnoud van den Berg, vergezeld van enige mede-'species-hunters' zonder enige aarzeling over het hekje stapte en het verboden gebied inliep, dit om een gefingeerde Roodborstlijster te gaan zien.

Ik moet zeggen dat de schrijver gevoel voor humor niet ontzegd kan worden. En wij maar mopperen over die verdomde fotografen.

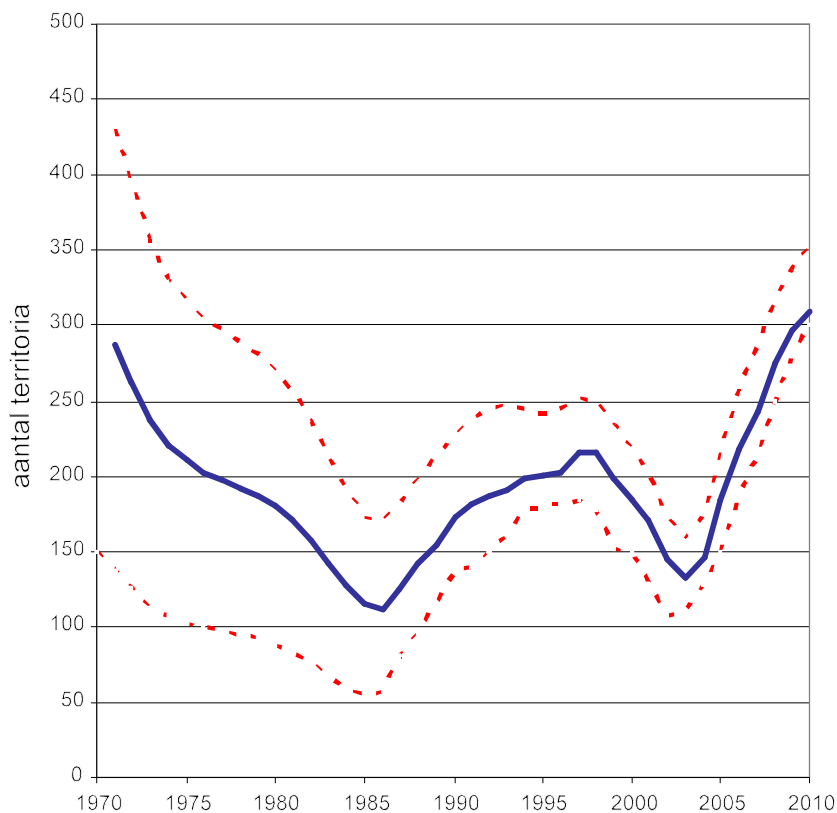
Wordt 2012 ook het 'Jaar van de klauwieren' voor het Rijk van Nijmegen?

Marijn Nijssen, Stichting Bargerveen, M.Nijssen@science.ru.nl

Het jaar 2012 is uitgeroepen tot 'Jaar van de Klauwieren' door SOVON, VBN, Stichting Bargerveen (Grauwe Klauwier) en Waarneming.nl (Klapekster). Voor de Grauwe Klauwier geldt dat de vrije val van de populatie in de vorige eeuw is gestopt en de laatste tien jaar is zelfs sprake van een landelijke opleving. Maar hoe staat het met deze soort in het werkgebied van de VWG Rijk van Nijmegen e.o.? Dit artikel is een vervolg op het overzichtsartikel dat in 2003 is verschenen, waarin alle bekende broed- en doortrekgevallen van de Grauwe Klauwier in het werkgebied van de VWG Rijk van Nijmegen e.o. uit de periode 1900-2002 zijn beschreven (Nijssen 2003).

Landelijke trend van de Grauwe Klauwier

Na een lange periode van achteruitgang gaat het de afgelopen decennia weer beter met de Grauwe Klauwier (figuur 1). Rond 1985 leek de soort nog van de Nederlandse kaart te worden geveegd, maar vrij plotseling werd deze vrije val omgezet in een stijgende lijn. In eerste instantie was deze toename geheel op conto te schrijven van de deelpopulatie in het Bargerveen. In dit hoogveenrestant nam na kleinschalig beheer de soort spectaculair toe tot ruim 140 territoria in 1996. Hoewel Staatsbosbeheer trots is op 'hun' klauwieren, heeft de beheerder vanaf het begin laten weten dat maatregelen in het Bargerveen gericht zijn op herstel van het hoogveen. Na een aantal fikse ingrepen tussen 1997 en 2004, waaronder grootschalige vernatting en het verwijderen van struweel- en boomopslag, ging de populatie Grauwe Klauwieren hier weer achteruit. Daarna is de populatie gestabiliseerd op ongeveer 55 territoria; nog steeds de grootste deelpopulatie van Nederland!

Figuur 1. Verloop van de Nederlandse populatie Grauwe Klauwier in de periode 1970-2010 (gesloten lijn = gemiddelde schatting, stippellijnen geven de onzekerheidsmarges). De tijdelijke toename tussen 1985 en 2004 is vrijwel geheel op conto te schrijven van de deelpopulatie in het Bargerveen. Vanaf 2004 is de deelpopulatie in het Bargerveen stabiel op zo'n 55 paar. De populatiegroei die daarna optreedt, betreft deelpopulaties in andere delen van Nederland, voornamelijk West- en Midden-Drenthe, de Doornspijkse Heide (Noord-Veluwe) en Limburg.

Gelukkig is de tijd voorbij dat driekwart van de Nederlandse populatie zich in het Bargerveen verschanste. Vanaf het begin van deze eeuw duiken op steeds meer plekken broedparen op en is er sprake van groeiende deelpopulaties (figuur 2). Tot nu toe is dit vooral in West- en Midden-Drenthe, Zuid-Limburg en het militaire oefenterrein Doornspijkse Heide (Noord-Veluwe) waar te nemen. Maar ook in Noord-Brabant en noordelijk Limburg (vooral rondom de Peel en bij Boxtel), en in de Achterhoek komen weer kleine populaties voor. Dichter bij Nijmegen zijn er de laatste jaren broedgevallen gerapporteerd aan de rand van de Veluwe bij Arnhem en op Militair Luchtvaart Terrein Deelen en in de uiterwaarden van Landgoed Middachten bij Rheden.

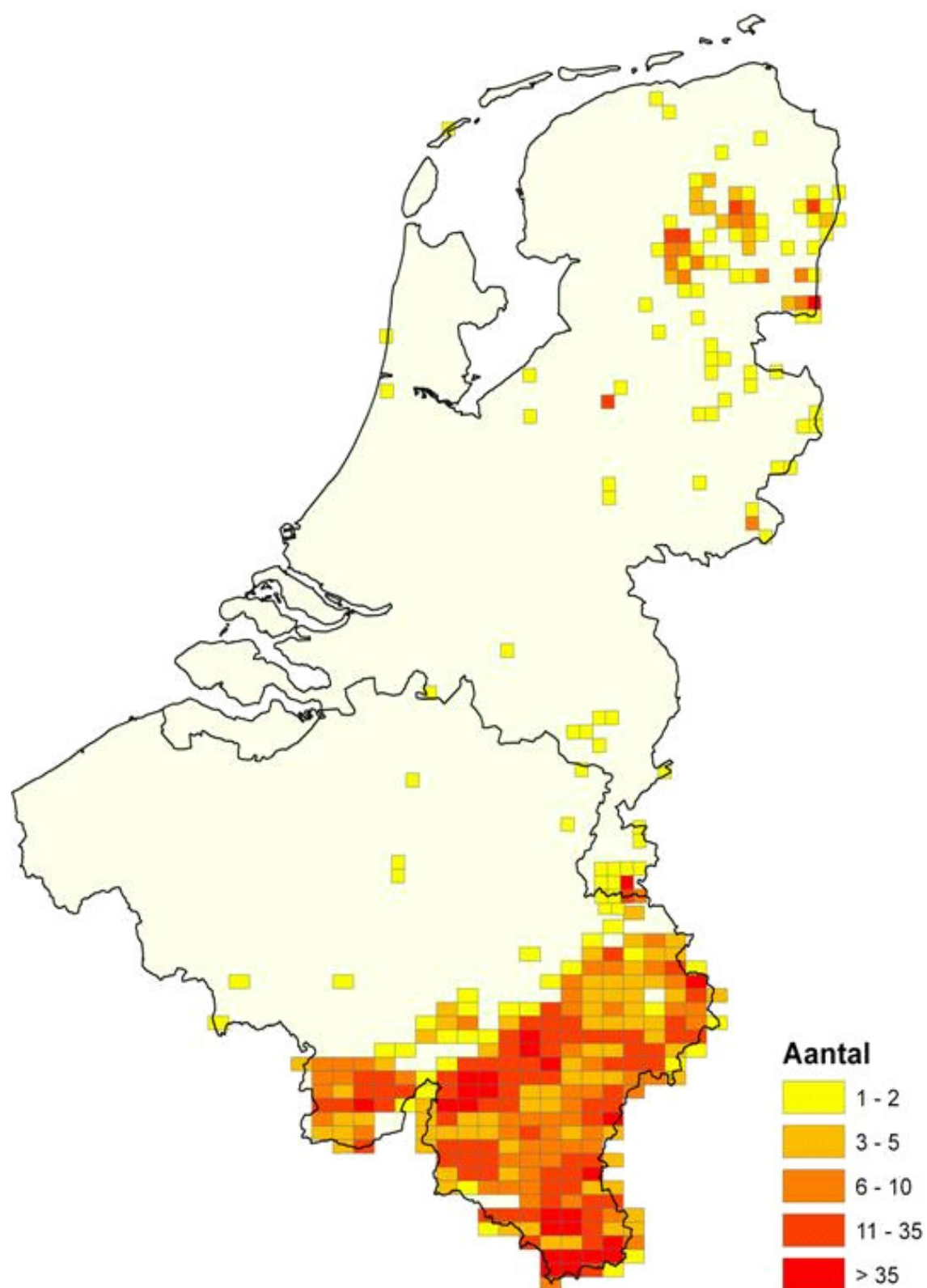
In 2010 werd de landelijke populatie geschat op zo'n 300 territoria, in 2011 kwamen daar zelfs nog wat paren bij. De Nederlandse populatie zit nu dus ongeveer op het niveau van

1970, maar in tegenstelling tot die periode is de populatietrend nu positief. Hoewel we zeer tevreden mogen zijn over deze ontwikkeling is het goed te beseffen dat er rond 1900 naar schatting nog tussen de 5.000 en 15.000 broedparen van de Grauwe Klauwier voorkwamen in Nederland (Van den Burg et al., 2011). Wat bescheidenheid lijkt bij de huidige stand van zaken dan ook wel op zijn plaats te zijn.

Het verloop van de populatie in het Rijk van Nijmegen e.o. 1900-2002

In een eerder overzichtartikel (Nijssen 2003) is uitvoerig ingegaan op het verloop van de populatie Grauwe Klauwieren in het werkgebied van de Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen e.o. Lange tijd heeft in dit gebied naar schatting 5% van de Nederlandse populatie gebroed, wat overeenkomt met ongeveer 500 broedparen in 1900 tot 80 broedpaartjes rond 1950. Dit zijn grove schattingen, maar deze dichtheden komen overeen met het landelijke beeld in die periode. De achteruitgang zette voort en rond 1960 broeden er nog tussen de 10 en 25 paartjes in het werkgebied. Vanaf deze tijd zijn de waarnemingen steeds beter gedocumenteerd en kunnen de eerste behoorlijk schattingen worden gemaakt. Tot begin jaren '70 nam het aantal broedpaar verder af en verdween de soort ook geheel uit het agrarische cultuurlandschap. Halverwege de jaren '70 waren er waarschijnlijk nog tussen de 5 en 10 broedparen aanwezig, wat goed overeenkomt met de schatting van Hornman *et al.* (2002) van gemiddeld 5 broedparen voor de periode 1973-1977. Vanaf het begin van de jaren '80 lag het aantal broedparen waarschijnlijk rond de 2 á 3 (maximaal 5), voornamelijk op de Hamert en op de Wylerberg, maar hierbij is het niet zeker of deze paartjes jaarlijks succesvol tot broeden kwamen. Incidentele broedgevallen kwamen in 1987 en 1988 nog voor in het Land van Cuijk (Hendriks *et al.*, 2001).

Op basis van oude gegevens die nu digitaal zijn opgenomen in de waarnemingbestanden van de Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen e.o. kan bovenstaand beeld worden bevestigd. Nieuwe locaties leveren de gegevens niet op, maar als aanvulling op Nijssen (2003) blijkt dat in De Diepen bij Gennep tenminste nog tot en met 1970 een paartje aanwezig was. Daarnaast heeft er in 1993 een paartje succesvol gebroed bij de Zwarte Kamp boven Afferden, waarbij tenminste 3 uitgevlogen jongen zijn waargenomen die werden gevoerd. In de jaren 1994 en 1995 is op dezelfde locatie alleen nog een solitaire man waargenomen. Dit territorium is eerder onder de gebiedsnaam 'De Hamert' geschoven (Nijssen 2003), maar de locatie ligt hemelsbreed op bijna 20 kilometer afstand van de Looierheide, de plek waar alle andere waarnemingen van broedgevallen op De Hamert in de jaren '90 vandaan komen. Ook is er nog een waarneming van een solitair mannetje op 16 juni 2001 op de Bergerheide. De kans dat dit een late doortrekker was, is zeer klein en bovendien is het opvallend dat op precies dezelfde locatie drie jaar later een succesvol broedend paartje blijkt te zitten. Een

Figuur 2. Verspreiding van de Grauwe Klauwier in Nederland en België in de periode 2008-2010 (uit Van den Burg et al. 2011).

leuk nieuw detail wat uit de archieven naar voren komt, is dat het mannetje wat in 1988 op landgoed De Tongelaer heeft gebroed een zwarte keel en borststreep had. Zover bij de auteur bekend, is dit de enige melanistische Grauwe Klauwier die ooit als broedvogel in Nederland is vastgesteld.

De periode 2003 tot 2011

Ongeveer vanaf de eeuwwisseling gaat het beter met de Grauwe Klauwier in verschillende delen van Nederland. Zoals eerder opgemerkt is de populatie niet meer grotendeels in het Bargerveen te vinden, maar beginnen juist op andere plekken in Nederland populaties groei te vertonen en worden er nieuwe plekken gekoloniseerd. Wordt deze trend ook gezien in het Rijk van Nijmegen e.o.? Van een serieuze opleving is zeker geen sprake, maar gelukkig is de wat sombere opmerking *“Wie wil genieten van deze bijzondere vogelsoort zal het rondom Nijmegen waarschijnlijk moeten hebben van het geluk een doortrekker tegen te komen”* (Nijssen 2003) onjuist gebleken. Hieronder een overzicht van de locaties waar sinds 2003 zekere of waarschijnlijke broedgevallen zijn vastgesteld.

Wylberg

In 2002 werd bekend dat er op de Wylberg, net over de grens in Duitsland, al jarenlang 1 of 2 broedpaar van de Grauwe Klauwier aanwezig was. In dat jaar broedde er 1 paartje en vlogen er (tenminste) 4 jongen uit. Helaas kreeg dit succes geen vervolg. Zowel in 2003 (25 mei t/m 25 juni) als in 2004 (18 mei t/m 5 juli) werd alleen een solitair mannetje waargenomen en de daarop volgende jaren was het territorium onbezet.

De Hamert en de Bergerheide

In 2003 broedde er een paartje Grauwe Klauwieren succesvol op de Hamert, vlak bij het Heereven-Zuid. Het paartje werd pas laat in het seizoen ontdekt (niet ongebruikelijk bij Grauwe Klauwieren) en de waarnemingen lopen van 30 juni t/m 9 augustus. Het paar bracht tenminste 4 jongen groot, die op 12 juli tegelijkertijd werden gezien. Op 5 augustus werden nog tenminste 2 jongen gezien bij hun ouders.

Groot was de opwindings toon in 2004 niet één, maar zelfs twee broedgevallen binnen anderhalve kilometer werden gemeld op de Bergerheide bij Nieuw-Bergen. Bij het Driessenven, op dezelfde plek waar op 16 juni 2001 een mannetje werd gemeld, bracht een paartje tenminste 4 jongen groot. Ook in 2005 was hier een broedpaar aanwezig en bracht 5 jongen groot. Na enkele dagen kon echter nog maar 1 uitgevlogen jong worden teruggevonden.

Een tweede paartje broedde direct naast de Ceresweg en had ook 4 jongen in het nest,

maar werd gepredeerd, waarschijnlijk door een grondpredator (vos of marter) aangezien het nest aan de onderkant was opengetrokken (Van Diek 2005). Opvallend was verder dat het vrouwtje (waarschijnlijk op trek) geringd was in Tsjechië. In 2005 werd hier eenmalig een vrouwtje waargenomen, maar geen broedgeval. In 2010 werd rond 25 juni gemeld dat tenminste 2 dagen achtereen een mannetje Grauwe Klauwier aanwezig was bij de Springberg op de Bergerheide, en op 10 juni 2011 bij de voormalige broedplek van het Driessenven, maar er zijn geen recente waarnemingen bekend van het gebied die duiden op een broedgeval.

Het Kranenburger Broek

Een plek die niet vaak wordt bezocht door Nederlandse vogelaars, maar waar wel af en toe serieuze klauwiermeldingen vandaan komen is het Kranenburgerbroek, het Duitse deel van de Ooijpolder tussen Wyler, Kranenburg, Zyfflich, Mehr en Niel. De enige waarneming die echter duidt op een waarschijnlijk broedgeval, is een paartje wat in 2007 zowel op 29 mei als op 4 augustus door Laurens Rietveld is waargenomen vlakbij de grote rotonde naar Kleef.

Landgoed Tongelaer e.o.

Nadat er in 1988 een zeker broedgeval is geweest, kwamen er lange tijd geen berichten uit deze regio. Maar opvallend is dat zowel op 21 mei 2008 als 30 mei 2011 een mannetje aanwezig was in de buurt van het landgoed en op 3 juli 2011 een vrouwtje. Hoewel het hier vrijwel zeker niet om broedgevallen gaat is het opvallend dat het gebied nog steeds (of alweer) Grauwe Klauwieren aantrekt.

De Ooijpolder en Millingerwaard

In de Ooijpolder en de Milingerwaard zijn al lange tijd geen broedgevallen geweest, maar in de afgelopen periode zijn wel regelmatig Grauwe Klauwieren gemeld. Zowel in 2004, 2005, 2006, 2010 en 2011 zijn er tussen 23 mei en 24 juni solitaire mannetjes en vrouwtjes in het gebied gemeld. De meldingen komen zowel uit het Circul als uit de Groenlanden. Daarnaast is op 22 mei 2005 een mannetje gezien bij het Millingerduin en zat daar op 24 mei 2010 zelfs kortstondig een paartje. Aan de overkant, in de uiterwaarden van Bemmelen was op 28 mei 2011 een vrouwtje aanwezig.

Waar worden ze ontdekt in het 'Jaar van de Klauwieren'?

In het 'Jaar van de klauwieren' wordt op verschillende manieren aandacht gevraagd voor de Grauwe Klauwier. Naast onderzoek en het organiseren van lezingen en excursies is een belangrijk onderdeel het goed in kaart brengen van de Nederlandse populatie. Dat blijkt niet eenvoudig. Grauwe Klauwieren zijn lastig te inventariseren. Ze komen laat aan, zingen bijna niet en zijn in de periode van nestbouw en broeden zeer stiekem. Hoewel

een belangrijk deel van de populatie jaarlijks wordt gevonden en zelfs geringd, weten we zeker dat we hierdoor jaarlijks misschien wel tientallen broedparen over het hoofd zien. In 2012 wordt geprobeerd zoveel mogelijk van deze broedgevallen te ontdekken. En – minstens zo belangrijk – willen we ook met zekerheid vaststellen of ze ergens zeker niet broeden!

Hulp hierbij is zeer welkom. Hiervoor is op de webpagina www.jaarvandeklauwieren.nl een kaart gemaakt met daarop zoekgebieden. Deze zoekgebieden zijn terreinen die mogelijk geschikt zijn voor Grauwe Klauwieren om te broeden, maar die buiten de reguliere onderzoeksgebieden vallen. Dat zijn er behoorlijk veel, ook in de buurt van Nijmegen. Iedereen staat vrij om een deel van zo'n gebied te 'claimen' voor dit jaar. We vragen vrijwilligers om tenminste 3 keer een bezoek te brengen aan het gebied en door te geven of er wél of juist zeker geen Grauwe Klauwieren broeden. Daarnaast zijn uiteraard alle losse waarnemingen welkom.

Dus waar worden ze ontdekt dit jaar in het Rijk van Nijmegen. Wordt het toch weer de Bergerheide of de Hamert? Komen ze eindelijk weer op de Wylerberg of bij Tongelaer? Of is nu een keer de Ooijpolder aan de beurt? Wij zijn benieuwd... U ook?

Literatuur

BURG, A. VAN DEN, M. NIJSSEN, M. GEERTSMA, S. WAASDORP & D. VAN NIEUWENHUYSE, 2011. De Grauwe Klauwier – Ambassadeur voor natuurherstel. KNNV uitgeverij, Zeist.

DIEK, H. VAN & FOPPEN, R., Broedvogels in Vogelrichtlijngebied de Maasduinen in 2005. SOVON-inventarisatierapport 2005/25. SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2005.

DIEK, H. VAN, 2005. Bijzondere broedvogels van de Bergerheide in 2004 (en 2003). Mourik 2005-2, pp. 57-68.

HENDRIKS, R., M. HORNMAN, R. PAHLPLATZ & M. V.D. WEIDE, 2001. Vogels in het Land van Cuijk. Uitgave Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen en omstreken, Nijmegen. 212 pp.

HORNMAN, M., M. VAN DER WEIDE & P. EEKELDER, 2002. Broedvogels in het Rijk van Nijmegen e.o.: De broedvogelatlassen 1973-77 en 1998-2000) vergeleken. De Mourik 27-2, pp. 39-67.

NIJSSEN, M. 2003. De Grauwe Klauwier in het Rijk van Nijmegen e.o. in de periode 1900-2002. Mourik 2003-2, pp. 43-56

Deze periode van het waarnemingenoverzicht beslaat de herfst en het grootste deel van de winter. 2011 (en begin 2012) was vooral het jaar van uitstel der seizoenen. Echt herfst werd het pas na half november. Daarvoor was het prachtig nazomerweer, waarbij begin oktober de temperatuur boven de 25 graden reikte (iets wat de hele zomer nog bijna niet gebeurd was). De herfst kwam pas toen het eigenlijk al behoorde te winteren, met twee flinke stormen begin januari. Tot eind januari was er van een winter geen sprake; tot dan waren er slechts 1,3 Helmann punten verzameld, wat goed zou zijn voor de mildste winter aller tijden. Maar toen kwam daar vanaf 30 januari opeens toch nog Koning Winter. En hoe, een echte 'horrorwinter' (huh, huh), zoals aangekondigd, met een tweeweekse periode die de afgelopen drie winters afserveerde tot hooguit koeltjes. Wat dit aan vogels opleverde leest u helaas pas in het volgende overzicht.

Er werden deze periode 34400 waarnemingen ingevoerd, die mooi verdeeld waren over de vier maanden. Het VWG vogelarchief bevat nu bijna driekwart miljoen waarnemingen.

DUIKERS TOT EENDEN

Wellicht door het aanvankelijke zachte winterweer zijn er geen waarnemingen binnengekomen van duikers. Op 7 oktober zaten 27 **Dodaarzen** op de Vilt bij Beugen. De **Georde Fuut** wordt deze winter maar in kleine aantallen gezien, vijf exemplaren op 8 oktober op het Reindersmeer en een enkeling werd onregelmatig op de Kraaienbergse Plassen nr. 5 gezien, vanaf 19 oktober tot en met 31 oktober. Op 27 januari een melding van een roepende **Roerdomp** bij de Vilt, vreemde waarneming, een roepend beest midden in de winter...Maar misschien wel goed deze plek de komende maanden in de gaten te houden, wie gaat er kijken? Bij de presentatie van afgelopen jaaroverzicht van 2011 leerde we al dat de **Grote Zilverreiger** een populaire invoersoort is, een tweede plek achter de Buizerd, 2654 exemplaren om 3778 Buizerds. Op 22 oktober waren er 58 Grote Zilverreigers aanwezig in de Millingerhof. Deze plek wordt regelmatig gebruikt als slaapplek. Door het zachte winterweer van 2011 was er tot 28 december een **Lepelaar** te zien. Dit was tegelijk een nieuw record wat betreft laatste datum. De vogel werd de laatste keer gezien in de Oude Waal bij Nijmegen. De eerste **Kleine Zwaan** werd op 20

oktober gezien op de Hamert-Nieuwe Heerenven. De grootste aantallen Kleine Zwanen, 280 exemplaren, werden op 8 januari gezien bij Landhorst. Hieronder een geringd exemplaar dat, zoals later bleek, in augustus 1992 was geringd door een Engels onderzoekteam in Siberië, bijna 20 jaar geleden! Het aantal **Wilde Zwanen** echter valt tegen, maar elf exemplaren op 31 januari tussen de Graafse Raam en Escharen. Als je ganzen telt kun je af en toe (prettig) verrast worden door de aantallen. Op 16 januari zaten er 26.000 **Kolganzen** bij Kekerdom, commentaar waarnemer/teller: "Pfoei!! Da was ff tellen! ". Een wilde **Dwerggans** vinden wil vooralsnog niet lukken, de bekende 'escape' Dwerggans bij Katwijk in de Maasuitewaarden, heeft nu aan gezinsuitbreiding gedaan met een Grauwe Gans. Hybriden-liefhebbers kunnen zich daar aan vergapen, ik niet...Op rietganzengebied blijft het heel erg moeilijk een duidelijke **Taigarietgans** te vinden (en fotograferen in) ons werkgebied én Nederland. Op www.sovon.nl is er nu een artikel over te lezen, erg interessant! De **Toendrarietgans** is het talrijkst in het Land van Cuijk en Noord Limburg, terwijl je in de Ooijpolder al blij bent er een paar honderd te zien. Op 18 december werden er 3820 exemplaren gezien bij het Wellse Meer. Op verschillende plaatsen wordt er meestal een enkele **Kleine Rietgans** gezien, de eerste al op 29 oktober in het Circul van de Ooijpolder en een 'grote' groep van negen op 14 januari bij de Kraaienbergse Plassen 5. Goed kijken tussen de vele kolganzen leverde op 24 en 29 januari een **Rotgans** op bij Persingen. Hetzelfde geldt voor de **Roodhalsgans**, een enkel exemplaar in een grote groep brandganzen is vaak te zien rondom Bergen, die af en toe even de Maas overvliegt om kortstondig in het Brabantse te zitten. Voor sommige vogelaars kostte dat een tochtje met de veerpont van Vierlingsbeek. In de Ooijpolder zijn maar een paar waarnemingen van deze soort gedaan. De **Bergeend** behoort nu elders te zitten in plaats van hier. Overal worden ze gemeld, met een zwaartepunt bij de Lingeplasjes Karbrug van 28 exemplaren op 26 januari. **Casarca's** worden vooral bij de K3 plas in de Erlecomse polder gemeld. Na half december wordt het stil wat betreft waarnemingen van deze soort. In 2012 een handvol waarnemingen van een enkel beest uit Noord Limburg. Voor grote groepen **Nijlganzen** moest je op 27 december bij de 'voormalige' Koningsvennen bij Milsbeek zijn. Maar liefst 820 nijlganzen werden daar geteld! Nog geen record, dat stamt uit 2004 en staat op 840. Op 9 oktober een groep van 450 **Slobeenden** in de Gendtse Polder. Dezelfde polder en dezelfde dag was ook goed voor 350 **Smienten**. Andere 300+ plekken voor deze soort zijn te vinden bij het Grote Grindgat bij Weurt en de uiterwaarden bij Oosterhout. Grote groepen **Wintertalingen** en **Tafeleenden** waren te vinden bij de Kaliwaal en Oude Waal. Van half november tot half december werden er een paar **Krooneenden** waargenomen, bij de Oude Waal en Kraaienbergse Plassen. Goed kijken tussen de vele meerkoeten, kuif- en tafeleenden op plas 5 van de Kraaienbergse Plassen leverde voor een paar waarnemers van 14 tot 16 december een vrouwtje **Witoogeend** op. Van 11 december

tot 15 januari doken ook op die plas 5 twee adulte vrouwtjes **Grote Zee-eend** op. Maar de 'topper' onder de eenden was toch wel een vrouwtje **IJseend**. De eerste waarneming hiervan kwam op 17 oktober binnen, die, met een waarschijnlijk kort uitstapje naar de Vilt op 4 en 5 november als het gaat om hetzelfde beest, maar liefst tot 26 januari daar te zien was. Het eerste **Nonnetje** werd op 20 oktober bij Slijk-Ewijk gezien door Aart Lagerwerf. De eerste **Grote Zaagbek** vier dagen eerder, die vloog toen over de Waal ter hoogte van de Vlietberg.

Ruigpootbuizerd, Millingerwaard, 10 febr. 2012.

Foto: Menno Hornman

ROOFVOGELS TOT STELTLOPERS

De maand oktober trokken mooi verspreid **Rode Wouwen** over het werkgebied, uiteraard was de Hamert wederom de beste plek ze te zien. Op 16 oktober trokken daar maar liefst 13 exemplaren over de trektelpost. Op diezelfde dag besloot ook een **Zwarte Wouw** over te trekken over Gassel- De Kampen. Tijdens de najaarstrek werden maar weinig **Bruine Kiekendieven** gezien. De **Blauwe Kiekendief** deed dat aanmerkelijk beter, op 24 oktober vlogen er acht exemplaren over de trektelpost bij het Zweefvliegveld Malden. Verder is de soort als wintergast aanwezig. Op 14 oktober vloog de eerste **Ruigpootbuizerd** over de Hamert. Vanaf 30 november tot 1 februari is een juveniel exemplaar ter plaatse, afwisselend in de Klompenwaard en, aan de overkant van de Waal, in de Millingerwaard. De vogel laat zich erg mooi bekijken! Overtrekkende roofvogels tellen, daarvoor moet je toch echt (alweer) bij de Hamert zijn, op 15 oktober

874 **Buizerds!** Op 5 oktober nog een **Wespendief** ter plaatse bij de Waiboerweg, Millingerwaard, wel een erg vreemde plek! 162 Meldingen maar liefst van de **Slechtvalk**, ook een ringmelding. In dit geval van een overleden beest, gevonden vlakbij de Duitse grens. Ze was op 17 mei 2011 geringd (1KE) in een nestkorf op de kolencentrale Steag/Evonik in Herne - Baukau in het Duitse Roergebied in Nordrhein-Westfalen (51°33'03" N - 7°11'18" E). Dit is ongeveer 90 km vanaf de vindplaats. Er zaten twee jongen in het nest; één mannetje en één vrouwtje. 1KE was het vrouwtje en ongeveer 21/22 dagen oud op de ringdatum(informatie van de Slechtvalkwerkgroep). Een slachtoffer van de voorafgaande soort levert het volgende overlijdensbericht: tijdens de landelijke SOVON-dag op 26 november bij het Erasmusgebouw te Nijmegen werden de plukresten en kop van een **Kwartelkoning** gevonden! De vogel is als nachttrekker waarschijnlijk aangetrokken door het licht bij het universiteitsterrein en zo gegrepen door de jagende Slechtvalk.

Resten van een Kwartelkoning, Nijmegen, 26 nov. 2011.

Foto: Erik van Dijk.

Van 15 oktober tot 18 december vlogen de **Kraanvogels** weer over naar het Zuiden. Grootste aantallen werden boven de Hamert gezien, 285 exemplaren op 24 oktober. Maar ook boven de wijk Hazenkamp Nijmegen werden er 200 exemplaren gezien door een klussende vogelaar. Een late **Kluut** zwemmend in het midden van het grote grindgat bij Weurt op 17 december trok de aandacht van de watervogeltellers tijdens de SOVON-decembertelling. In het noorden van Limburg en rondom de Hamert werden begin oktober nog enkele **Bontbekplevieren** gezien. De **Zilverplevier** van de Kraaiahof (K3

plas in de Erlecomse polder) zat er nog van 3 tot 9 oktober. **Goudplevieren** vlogen in de maand oktober en november in klein aantal in Z-W richting over verschillende trektelposten en zaten soms verstopt tussen de kieviten. De beste plek voor de **Bonte Strandloper** was toch wel het Nieuwe Heerenven bij de Hamert. Hier werden in oktober 21 exemplaren geteld. De laatste van 2011 werd op 9 december in de Millingerwaard gezien. Op 4 en 10 oktober werd de **Krombekstrandloper** waargenomen bij plas 5 van de Kraaijenbergse Plassen. Op 9 oktober werd nog een **Temmincks Strandloper** gefotografeerd in de Liendense Waard bij Batenburg. De laatste **Oeverloper** van 2011 riep op 16 november bij de Loonse Waard ten zuiden van Wijchen. Slechts één waarneming van een **Tureluur**, die was op 24 oktober bij de Oude Waal te zien. De **Zwarte Ruiter** was op 8 oktober te zien in de Liendense Waard en de laatste op 29 oktober in de Millingerwaard. In de nacht van 9 oktober vloog er tenminste één roepende **Regenwulp** over Lent. **Watersnippen** zie je vaak pas wanneer je er te dichtbij bent gekomen, zo vlogen er 73 exemplaren op bij de Vilt op 14 november. Dit gold ook voor de **Houtsnip**, die mooi verspreid over het VWG-gebied werd gemeld. In de wintertijd kan er weer aan 'Bokjes trappen' gedaan worden, een meter voor je vliegen ze zonder geluid te maken op, om een twintig meter verder weer onzichtbaar in te vallen. Veelzeggend commentaar van een bekende VWG-fotograaf, "Wat een beest, stond er uiteindelijk bijna letterlijk bovenop maar ik zag hem niet... Ellendebeest!". De **Kemphaan** is een doortrekker in zeer klein aantal binnen het VWG-gebied, twee exemplaren op 2 en 3 oktober bij het Nieuwe Heerenven en een enkele op 14 november bij de Kraaijenhof in de Ooijpolder. De laatste van het jaar was te zien op 26 november bij het Nieuwe Heerenven.

Zwartkopmeeuw, Kraaijenhof, 30 okt. 2011. Foto: Peter Hoppenbrouwers.

MEEUWEN TOT GORZEN

Een eerste winter **Zwartkopmeeuw** zat op 29 oktober tussen de Kokmeeuwen op het strandje in de Erlecomse Waard. Bij het zoeken naar deze vogel werd de volgende dag binnendijks op de buizen van de Kraaijenhof een adulte vogel gevonden. Op KBP7 gingen op 9 en 25 december zeker 10.000 **Kokmeeuwen** slapen en op 8 januari 5.000 **Stormmeeuwen**. Twaalf **Kleine Mantelmeeuwen** verbleven op 28 oktober op het Grote Grindgat. Zeker 72 **Zilvermeeuwen** foerageerden in het Lunense Broek op 30 november. Dat **Geelpootmeeuwen** in onze contreien ook in de winterperiode aanwezig zijn bewijzen de ruim 100 exemplaren (max 5 exemplaren op KBP7 op 22 januari) die in deze periode zijn doorgegeven. Daarmee was de **Pontische Meeuw** met 75 waarnemingen (max 2 exemplaren) toch net wat schaarser. **Grote Mantelmeeuwen** verbleven langs de grote rivieren, vooral de Waal. Het maximum van 6 exemplaren werd op 10 december vastgesteld op de Bisonbaai. Een groep van 195 **Holenduiven** foerageerde op 11 november op een akker bij Bommel. Ons werkgebied werd dit najaar weer getraakteerd op spectaculaire **Houtduiventrek**, op 14 oktober trokken er maar liefst 76.950 over De Hamert. Zeker 75 **Turkse Tortels** zaten op 11 november bij Gendt. Een **Halsbandparkiet** vloog op 27 oktober over de Kampen en op 26 januari werd er eentje gehoord in Grave. Wanneer krijgt deze soort echt voet aan de grond in het werkgebied? **Kerkuilen** werden regelmatig gezien en een paar in Ewijk wist in de winter vier jongen groot te brengen. Zij vlogen in januari uit. Helaas werden er ook veel verkeersslachtoffers doorgegeven (6). **Stenuilen** en **Bosuilen** waren de hele periode actief en werden regelmatig op vele plekken in de regio gehoord en ook gezien. Maximaal 8 **Ransuilen** verbleven op een niet nader genoemde roestplaats. Een **Velduil** werd op 10 oktober opgestoten op het zweefvliegveld Maldens Vlak. Verrassend was de waarneming van een exemplaar dat op 27 oktober over de Wijnbesstraat vloog. Twee dagen later werd een Velduil ontdekt in de Millingerwaard die tot 20 november werd gezien. In de tussentijd werd er nog een gezien in de Maasheggen bij Beugen. Het zachte weer zorgde voor bijna 400 waarnemingen van IJsvogels.

Hop, Weurtse grindgat, 28 okt. 2011.

Foto: Clemens Heijmen.

Een op 28 oktober ontdekte en gefotografeerde **Hop** bij Weurt werd de volgende dag al vroeg herontdekt. De vogel was echter erg vliegerig en na een aantal keren opgestoten te zijn verdween hij uiteindelijk snel en was hij niet meer terug te vinden. Verrassend was de vondst van een (dezelfde ?) Hop in een overstroomde uiterwaard bij Oosterhout. Drie dagen later zat hetzelfde exemplaar weer aan de zuidzijde bij het Kleine Grindgat. Hierna werd de vogel niet meer gezien. Op 30 oktober werd een **Middelste Bonte Specht** gezien in de bossen naast het oorlogsmuseum bij Overloon. Dit is vooralsnog de tweede waarneming in het Land van Cuijk, na een reeks waarnemingen van twee exemplaren op de Groote Slink-Bunthorst. Naast deze "Mibo" werd een exemplaar gezien op de Hamert op 19 november, op de Wylerberg op 28 november en op 16 en 18 januari, en tot slot op de Sint Jansberg op 13 januari. Op 22 oktober trokken er 75 **Boomleeuweriken** over de telpost Maldens Vlak. Dat aantal werd de volgende dag overtroffen door, waar anders, De Hamert waar er 84 overvlogen. Die 84 stonden overigens in schril contrast met de 3121 **Veldleeuweriken** die er dezelfde dag eveneens over kwamen vliegen. De telposten de Kampen en Maldens Vlak volgden die dag op gepaste afstand met respectievelijk 1701 en 1513 vogels. De eerstgenoemde post werd op 22 oktober aangenaam verrast met een overtrekkende **Strandleeuwerik**, *now we're talking!* De laatste **Boerenzwaluwen** (2) vlogen op 20 oktober over KBP5, de laatste **Huiszwaluwen** passeerden op 9 oktober (Millingerwaard en de Hamert). Ons

werkgebied werd het najaar vereerd met vier **Grote Piepers**, 2 over de Hamert op 2 oktober, eentje een dag later over Holthees en laatste op 16 oktober was wederom weer op de Hamert en zelfs even ter plaatse. Een late **Boompieper** vloog op 30 oktober nog over de Hamert. En ja, het wordt wat eentonig, maar datzelfde deden ook 2485 **Graspiepers** op 8 oktober op die plek, hoewel zij gewoon op tijd waren. Late **Gele Kwikstaarten** foerageerden op 23 oktober in de Millingerwaard (1 ex) en trokken over Weurt op 31 oktober. Ook **Witte kwikstaarten** zochten warmere streken op getuige de 436 overvliegende vogels over de Hamert en de 255 over De Kampen, allebei op 8 oktober. Datzelfde idee hadden de 91 **Heggenmussen** opgevat die op 14 oktober over de Hamert vlogen. Na half oktober werden **Zwarte Roodstaarten** alleen nog maar gezien op en rond de betonbouw van Natuurplaza, op industrieterrein Bijsterhuizen en in de Bemmelse Polder. Van de vogels op Natuurplaza bleef er dankzij het milde weer zeker eentje zelfs tot over de jaarwisseling heen hangen en menig een kon daardoor, vaak voor het eerst, de soort op zijn januarilijst bijschrijven. Overigens betroffen het uiteindelijk minstens twee en mogelijk zelfs drie verschillende exemplaren, waaronder een fraai mannetje en een vermoedelijk eerste winterkleed mannetje (bruin, maar met lichter vleugelveld). Op diverse plekken weigerden ook **Roodborsttapuiten** hun gezellige plekje te verlaten en werden die tot eind januari gewoon gezien. Het laatste **Paapje** zat op 5 oktober in het Circul west en de laatste Tapuit op 22 oktober op het zweefvliegveld Maldens Vlak. In oktober trokken er nog 68 **Beflijsters** over het werkgebied, waarvan zeven over het Maldens Vlak op 8 en 28 oktober. De laatste werd op 3 november gezien, trekkend over het Maldens Vlak. Op 5 november trokken 1495 **Kramsvogels** over de Hamert. Minder opvallend en ook minder in aantal waren de 110 **Zanglijsters** die op 8 oktober over de Kampen vlogen. Het najaarsmaximum van **Koperwiek** werd op 24 oktober geteld met 2030 exemplaren over Maldens Vlak. Ook diverse **Tijftjaffen** werden tot eind januari her en der gezien of gehoord. Een **Grauwe Vliegenvanger** op 2 oktober op de Hamert was een behoorlijk late. Bij het Pikmeeuwenwater op de Hamert waren op 14 oktober zomaar zeven **Baardmannetjes** aanwezig. Met slecht 38 exemplaren over de gehele periode was de **Zwarte Mees** ronduit schaars. De enige **Buidelmees** vloog op 14 oktober over, ja, u raadt het al, De Hamert. Van de **Klapekster** werden maar liefst 375 waarnemingen doorgegeven van een of meerdere exemplaren. Uiteraard betreffen het veel dubbele waarnemingen of vervolgwaaarnemingen op eenzelfde plek, maar dat neemt niet weg dat de soort op bijzonder veel plaatsen is gezien en regelmatig zelfs voor langere tijd. Opvallend was ook het grote aandeel van agrarisch gebied in de waarneminglocaties. Hopelijk zal komende winter in het kader van het jaar van de klauwieren het verspreidingsbeeld goed in kaart worden gebracht. Op eerste kerstdag werden 98 **Eksters** geteld op een slaapplek in Hatertse Hei, Nijmegen. Over de Kampen vlogen op 15 oktober 1077

Kauwen. Vier **Noordse Kauwen** werden gezien bij de Achterste Hoeven, Millingen op 6 december. Andere exemplaren werden gezien op diverse plekken in Nijmegen, in de Millingerwaard en de KBP. De twee **Raven** die al enige tijd rondhingen in ons werkgebied werden vrijwel de gehele periode waargenomen, hoewel de frequentie in de winter flink afnam. De voorlopig laatste waarnemingen dateren van 13 januari toen een baltsend exemplaar werd gezien boven de Wolfsberg, Groesbeek en twee dagen later zelfs twee boven de Groenlanden. Ruim 8.000 **Spreeuwen** trokken op 25 oktober langs het Maldens Vlak. Leuk waren maar liefst 457 **Ringmussen** die op 15 oktober over de Hamert trokken en de groep van 104 exemplaren in de Bemmelse Polder op 30 oktober. Begin oktober was het weer goed raak met **Vinken**, het maximumaantal werd op 8 oktober geteld over De Kampen: 20.932. De Hamert kon met 19.039 overtrekkende exemplaren redelijk volgen, bij het Maldens Vlak was het maximum 'slechts' 8720. Op 14 oktober trok met 1032 het maximum aantal **Kepen** over de Hamert.

Keep en Groenlingen, Hengstdal, 29 dec. '11. Foto: Jouke vd Zee

Het najaar leverde tussen 8 oktober en 19 november nog 16 **Europese Kanaries** op, veelal overtrekkend over de telposten. Vermoedelijk hetzelfde exemplaar was op 16 en 17 oktober aanwezig in een groep Vinken en Kepen achter de Oude Waal (hoewel er flink werd rondgevologen). Zeker 500 **Groenlingen** zaten op 12 november in de Klomperwaard. **Sijzen** waren de gehele periode behoorlijk schaars, hoewel een groep van 300 exemplaren bij de Sint Jansberg op 29 januari anders doet vermoeden. Enkele terreinen met ruigtes zoals de Liendense waard, Millingerwaard en het Circul trokken groepen van meer dan 100 **Kneuen** aan, maar het maximum werd trekkend

waargenomen over het Maldens Vlak op 9 oktober: 291 exemplaren. Net als Sijzen waren ook **Barmsijzen** betrekkelijk schaars. Begin november trok echter een golfje over ons werkgebied met 84 **Kleine Barmsijzen** en 40 niet gedetermineerde barmsijzen over de Hamert op 5 en 6 november. **Grote Barmsijzen** werden geheel niet waargenomen. **Kruisbekken** waren met in totaal slechts 42 exemplaren (waaronder een groep van 22) ook al bijzonder schaars in de regio. Grotere groepen **Goud-** en **Appelvinken** bleven dit seizoen eveneens uit. Tussen 2 oktober en 5 november passeerden 11 **IJsgorzen** het werkgebied. Een daarvan was op 4 november een uur lang aanwezig in een groep Graspiepers in de Millingerwaard. Een **Sneeuwgorz** vloog over de Hamert op 24 oktober en een mannetje kwam op 14 november laag over gevlogen bij KBP5 tijdens de watervogeltelling. Een geweldige groep van 115 **Geelgorzen** zat op 13 januari in Klein America, Breedeweg, de 70 op de Tongelaar op 4 december mochten er ook wezen. Een overvliegende **Ortolaan** werd op 15 oktober scherp opgemerkt op het Natuurplaza. Een tikkend gorsje op het Maldens Vlak werd als **Dwerggorz** op naam gebracht. Tot de afdeling curiosa behoort tot slot een **Napoleonwever** die op 2 oktober in de netten van de CES in de Ooijse Graaf belandde.

Jaarverslag secretariaat VWG bestuursjaar 2011-2012

Het bestuur kwam in het afgelopen verenigingsjaar vier maal in vergadering bijeen.

Op 1 januari 2011 hadden we 195 leden. Op 1 januari 2012 waren dat er 203.

Dit betekent een toename van 4%. De Vogelcursus leverde heel wat nieuwe leden op terwijl de aanmaningen voor contributiebetaling leidde tot afzeggingen. Op de BV van 12 maart werd besloten om 7 leden af te schrijven omdat ze ook na aanmaning de contributie over 2011 niet betaald hebben.

Het digitale ledenbestand werd grondig ge-update en aangevuld met een groot aantal emailadressen.

Nieuwe leden werden exclusief uitgenodigd om deel te nemen aan lezingen en gebruik te maken van de leesmap.

Belangrijke **bestuursactiviteiten**:

- Het bestuur deed het afgelopen jaar met enig succes pogingen om te komen tot meer contact met VWG's in de omgeving.
- Ook werd met enige regelmaat contact onderhouden met onze vertegenwoordigers in de platforms Heiderijk en Hatertse Vennen.
- Op het planologische vlak werd versterking gezocht bij het IVN en bij VBN.
- De banden met VBN werden aangehaald om versterking te krijgen bij de handhaving van de wettelijke bescherming van vogels (Wetlandwacht).
- Het bestuur diende een officieel bezwaar in tegen het besluit van het Waterschap om het waterpeil in de Ooijpolder niet te veranderen. Ook werd bezwaar aangetekend tegen het vogelvrij verklaren van ganzen. Tevens werd een officieel protest ingediend tegen de invulling van de nieuwe natuurwet die ernstig tekort schiet. Ook werd een petitie ondertekent tegen het houden van roofvogelshows.
- Een punt van levendige discussie was verder de begrenzing van ons werkgebied. Directe aanleiding daartoe was een organisatorische verandering binnen Waarneming.nl waarop wij helaas geen enkele invloed hadden. Dit had echter wel gevolgen voor ons digitale archief. Deze verandering is (voorlopig?) echter toch weer van de baan. Het bestuur ziet in het gebeuren wel aanleiding om te proberen lijn te brengen in de verdere gang van zaken. Op de ALV komt het bestuur dan ook met een voorstel om op termijn deze kwestie op te lossen.
- Het bestuur ondernam een voorlopig succesvolle poging om het maken van een digitale regionale Avifauna weer op gang te trekken.

- Onze registratie bij de Kamer van Koophandel werd ge-update waardoor we niet meer te boek staan als een vereniging die tot doel heeft informatie te verstrekken op het gebied van toerisme en dienstverlening voor het personenvervoer maar we beschermen nu ook vogels op geduldig papier.
- We zagen als bestuur met groot genoegen hoe een aantal van onze leden spontaan en zeer actief opkwamen voor de belangen van vogels. Met name Wilfried de Jong en Jochem Kühnen moeten in dit verband genoemd worden.
- De VWG was actief aanwezig met een stand op de afgelopen SOVON-dag waar het bestuur ons lid Peter Hoppenbrouwers heeft voorgedragen als vrijwilliger van het jaar. Helaas werd onze Peter geklopt door een Zeeuw waardoor voor buitenstaanders niet duidelijk werd hoeveel werk Peter al die jaren verzet heeft.
- De taakverdeling binnen het bestuur is momenteel redelijk evenwichtig waarmee de door Eddy Nieuwstraten op de vorige ALV gewenste spreiding van last voorlopig gerealiseerd is.
- Het bestuur heeft ervoor gekozen om de contributie voortaan via automatische incasso te gaan innen. Zelfs leden drongen hierop aan. Het maakt de taak van penningmeester in ieder geval aanmerkelijk lichter.

Overige activiteiten binnen de VWG.

- Er werden in het afgelopen jaar weer het gebruikelijke aantal excursies georganiseerd. Elke maand werd er wel iets aangeboden. De belangstelling hiervoor was meestal erg groot. Ontzettend jammer was dat de geplande en al snel volgeboekte Helgolandexcursie door het niet varen van de boot op het allerlaatste moment moest worden afgelast. Diepholz en de dinsdagavondexcursies liepen weer als een trein.
- Er werden dit jaar twee lezingen gehouden en het visueel jaaroverzicht werd weer met veel verve door Harvey gepresenteerd voor zo'n 30 belangstellenden.
- Op tal van terreinen telden veel van onze leden gelukkig weer heel wat af.
- De fotowedstrijd werd zeer onlangs weer afgesloten met een tentoonstelling van de toppers. Het aantal inzendingen lag met 150 dit jaar wat lager. Dit roept de vraag op of de fotowedstrijd in de toekomst wellicht tweejaarlijks gehouden moet gaan worden.
- De Mourik verscheen met de gewenste regelmaat. Het bestuur kon niet worden overgehaald om het blad echt glossy te maken omdat geoordeeld werd dat dat te grote gevolgen zou hebben voor de hoogte van de contributie.

- De Vogelcursus was met 37 deelnemers weer een duidelijk succes. In 2012 wordt de cursus geheel los van het IVN op Natuurplaza georganiseerd. Deelnemers: ongeveer 30.

Enkele punten van **zelfkritiek** moeten helaas ook gemaakt worden.

- Het bestuur heeft vooraf onderschat hoe moeilijk het was om Jeroen, die in het gelukkige bezit is van een volle werkagenda, actief te betrekken bij het bestuurlijke gebeuren. Pas in kalenderjaar 2012 werd de planning van de vergaderingen zodanig dat in volle bezetting gewerkt kon worden.
- Een duidelijke misser was het niet van de grond komen van de gekozen jaarsoort. Het bestuur heeft hier blijkbaar te hoog gegrepen en ziet dan ook af van het kiezen van een jaarsoort voor het komende bestuursjaar. De bal ligt nu dus bij de leden.
- Ook ervaren we als minpunt dat we nu voor het derde jaar op rij geen bestemming hebben weten te geven aan de reserveringspot voor bijzondere initiatieven. Toen diverse verzoeken op ons afkwamen beseften we dat we niet goed hadden nagedacht over criteria. In de daaropvolgende bestuursvergaderingen zijn vervolgens criteria opgesteld en budgetten vastgesteld en gemaximaliseerd. Nu moet toekenning nog volgen. Aan verzoeken schort het niet.

Het bestuur ziet graag een grote opkomst van leden op de komende ALV

Het is zeer gewenst dat de leden deze Mourik meenemen omdat daar diverse stukken in staan die worden besproken. De agenda hieronder toont met name in het laatste gedeelte genoeg variatie om iedereen iets interessants te bieden.

Algemene Ledenvergadering op maandag 26 maart om 20.00 uur op Natuurplaza

1. Opening

2. Notulen ALV 4 maart 2011 (zie elders in deze Mourik)

3. Secretariaat

3a. Ingekomen stukken/post/mail

3b. Jaarverslag secretariaat 2011-12 (zie elders in deze Mourik)

4. Financiën

4a. Goedkeuring jaarverslag en jaarrekening 2011 (zie elders in deze Mourik)

4b. Décharge penningmeester/bestuur

4c. Voorstel tot benoeming Gijsbert Peelen als nieuw lid kascontrolecommissie

4d. Begroting 2012 en vaststelling contributie 2012

5. Bestuurswisseling

5a. Aftreden Jan Hartog.

5b. Voorstel tot benoeming van Siem Klaver als penningmeester.

6. Activiteiten

6a. Excursies

6b. Lezingen

6c. Wetlandwacht

6d. Fotowedstrijd 2012

6e. Archief

6f. Project subsidiëring

6g. Herkansing najaarskamp Helgoland?

6h. Jeugdbeleid

6i. Voorbereidingsgroep 'omvang werkgebied'

7. Rondvraag

8. Vaststellen datum volgende ALV en sluiting

9. Presentatie Avifauna

Notulen Algemene Ledenvergadering (ALV) VWG Nijmegen 4 april 2011

Aanwezig: Laurens Rietveld (voorzitter), Peter Hoppenbrouwers (secretaris en notulen), Jan Hartog (penningmeester), Harvey van Diek, Jaap Brinkman, Jules Tolboom, Marcel Bingley, Jochem Kühnen, Eddy Nieuwstraten, Sjak Gielen, Jeroen Veeken, Menno Hornman, Erik van Dijk, Paul Gnodde, Nico vd Poel, Rob Gorissen, Rob Bos, Haye Galama.

Afwezig met kennisgeving: Arie van Dijk, Jos van Oostveen, Hennie Reijnen.

1 Opening:

De voorzitter heet iedereen van harte welkom.

2 Notulen ALV 29 maart 2010:

Opmerking Jan Hartog: automatische incasso is nu wel mogelijk.

3 Ingekomen stukken, mededelingen:

- Verzoek van het programma Buitengewoon van TV Gelderland: om met mogelijke onderwerpen voor hun programma te komen. Wellicht is een idee 'Heiderijk'? Om hier gelijk maar op verder te gaan, afgelopen week is er een eerste bijeenkomst geweest bedoeld om tot een klankbordgroep te komen. Erik van Dijk, Paul Gnodde en Frank Saris zijn hierbij aanwezig geweest.

Paul Gnodde licht deze avond toe, er kwam een grote groep mensen op af, teveel mensen met emoties, allerlei organisaties waren aanwezig en een voorzitter was ingehuurd voor die avond. Maar hoe maak je van zo'n grote groep een klankbordgroep? Een klankbordgroep heeft niet het laatste woord/voor het zeggen, iets wat niet iedereen beseftte. Maar die klankbordgroep kan wel de scherpe kantjes eraf halen. De notulen van deze bijeenkomst volgen per e-mail in mei.

Sjak Gielen: SBB intensificeert de monitoring van het gebied, met hulp van bureau Natuurbalans.

Erik van Dijk: wij drieën proberen in ieder geval één persoon aanwezig te laten zijn per bijeenkomst over het Heiderijk. Haye Galama: is dit op persoonlijke titel of voor de vwg? Erik: voor de vwg.

Het standpunt van de vwg met betrekking tot het Project Heiderijk is: heidesoorten zijn kwetsbaar en we zullen als vwg het Project Heiderijk kritisch volgen.

- Hatertse vennen: Peter Hoppenbrouwers; hiervoor is ook een klankbordgroep gevormd, Harry Woesthuis (SBB) eens vragen of hier nog plek in is.

- Burgerinitiatief: Jochem licht toe: gaat om een petitie aangaande stadsvogels. Om meer steunbetuigingen binnen te krijgen wil Bert Houkes in de Bibliotheek Nijmegen gaan staan, Jochem houdt ons op de hoogte wanneer de plannen concreet worden.

4 Financiën:

Financieel jaarverslag 2010

Jan Hartog: er is veel achterstallige contributie geïnd, slechts één lid heeft niet betaald, die was niet gemaand. Eén lid is geroyeerd. Verder een iets mindere renteopbrengst. Een bedrag van de vogelcursus is later binnengekomen.

Werkelijk 2009 moet 2010 zijn en de Mourikredactie is binnen de begroting gebleven. De fotowedstrijd is iets duurder dan vorig jaar. Blijft er 937, - over als gevolg van de achterstallig betaalde contributie.

5 Verslag kascontrolecommissie:

De commissie, bestaande uit Erik van Dijk en Marcel Bingley heeft alles in orde bevonden. De ALV dechargeert de penningmeester.

6 Benoeming nieuw lid kascommissie:

Marcel Bingley wordt bedankt voor de controle. Nico vd Poel wordt het nieuwe lid naast Erik van Dijk.

7 Begroting 2011:

Avifauna:

Jan Hartog: er is een post projectgeld op de begroting. Als er een avifauna gemaakt wordt, moet er eerst een projectteam geformeerd worden, dat dan een projectvoorstel / tijdspad maakt.

Harvey van Diek: is een glossy boekje a la jaaroverzicht / jaarboekje niet iets?

Menno Hornman: wat wil je ermee? Uitgebreid of slechts in kort overzicht bij elkaar.

Vwg'ers die concrete ideeën hebben kunnen zich melden bij het bestuur.

Sjak Gielen: heeft nog een opmerking over de begroting van de Mourik. Hij gaat minder fietsen wanneer hij in het bestuur zit. Dit betekent meer portokosten voor de Mourik.

8 activiteiten:

- Jaarsoort 2011: het aanvankelijke idee van de witte kwikstaart wordt snel verlaten en besloten wordt de koekoek te nemen. Peter Hoppenbrouwers, Paul Gnodde en Jeroen Veeken zullen het verder uitwerken. Voor jaarsoort 2012 eerder laten kiezen/bepalen door een mail op de Mourik-cirkel te zetten.
- Vogelcursus 2011, Peter Hoppenbrouwers, die zit helemaal vol, voor het eerst een gevorderden cursus. Idee Paul Gnodde: de flyer van de vogelwerkgroep ook maar eens aan de cursisten geven.
- Excursies: Jan Hartog, dinsdagavondexcursies gaan weer van start. Jos van Oostveen heeft twee Zeelandexcursies geleid die goed vol zaten
Erik van Dijk: is het wat om hier zelf een 1001-soortendag te organiseren? Misschien i.s.m. met andere groepen?
- Lezingen: Peter Hoppenbrouwers wil wel een paar winterlezingen gaan voorbereiden. Binnenkort is er wel een lezing in het Natuurmuseum van Paul Gnodde (geluiden) en Rob Bos (filmpjes).
- Broedvogelinventarisatie Gelderse Poort: alle gebieden zijn weer gedekt en worden weer geteld.
- Najaarskamp VWG: idee Helgoland 7-10 oktober, 3 nachten. Opgeven kan bij Jan Hartog.
- MUS-tellingen: op de SOVON-site kan men op postcode zoeken of er gebieden vrij zijn.
- Archief: Peter Hoppenbrouwers. Remco Wester heeft bedankt als lid en heeft nog enkele dozen archief bij hem staan. Sjak Gielen neemt contact met hem op om die op te halen.
- Leesmap: Sjak Gielen kijkt eens of die weer nieuw leven in te blazen is.
- Fotowedstrijd 2011: Harvey van Diek, De wedstrijd is goed verlopen. Pauline van Marle heeft voor de tweede keer gewonnen. De expositie staat nu in het Natuurmuseum. Voor volgend jaar is de organisatie ervan versterkt met Ria Vogels.
- SOVON-jaarsoort: Harvey van Diek, dit jaar de Boerenzwaluw; meer informatie is op de SOVON-site te lezen.
- Publieksdag 22 mei: Nico vd Poel licht toe, een dag waarin verbindingen centraal staan. Samenwerking met IVN, Via Natura en FFgroep. Peter Hoppenbrouwers zal een mailtje uit doen gaan om een paar vwg'ers met telescopen te laten staan bij Oude waal en Zwanenbroekje.
- Mourikredactie: Sjak Gielen, er komt nu weinig kopij binnen. Eddy Nieuwstraten, misschien wat minder hoogstaande artikelen erin, breder maken door laagdrempelige artikelen te plaatsen. Bv. Reisverhalen, excursieverslagen, het moment van..., jouw regioplek...

9 bestuursopvolging:

- Penningmeester Jan Hartog is aftredend maar stelt zich nog herkiesbaar voor een jaar, in die tijd een opvolger zien te vinden.
- Voorzitter Laurens Rietveld is aftredend en niet herkiesbaar, het bestuur wil Arie van Dijk voordragen als kandidaat voorzitter, de ALV gaat hiermee akkoord. Jan Hartog heeft nog een afscheidswoordje voor Laurens en bedankt hem voor zijn inzet als voorzitter.
- Secretaris Peter Hoppenbrouwers is aftredend en ook niet herkiesbaar, het bestuur wil Sjak Gielen voordragen als kandidaat secretaris, de ALV gaat hiermee akkoord. Sjak heeft nog een afscheidswoordje voor Peter en bedankt hem voor de vele jaren inzet.
- Verder wil het bestuur Jeroen Veekeu voordragen als extra algemeen lid, de ALV gaat hiermee akkoord.

10 rondvraag:

- Menno Hornman: de Slechtvalken hebben geen nest op de pijp bij de natuurplaza, gekeken wordt naar de plaatsing van een nestkast op het Erasmusgebouw. Dit kost veel geld qua constructie, misschien dat de vwg wat kan bijdragen. Harvey en Menno houden ons op de hoogte.
- Eddy Nieuwstraten: we moeten uitkijken dat niet teveel VWG-werk op één persoon neer komt.
- Harvey van Diek: gaat eens kijken bij Druk & Vorm wat de kosten zijn voor de Mourik in full colour.

SALDI 31-12-2010		SALDI 31-12-2011:	
Triodosbank spaarrekening	14988,41	Triodosbank spaarrekening	15883,80
Triodosbank lopende rekening	658,41	Triodosbank lopende rekening	189,05
kapitaal op 31-12-2010	15646,82	kapitaal op 31-12-2011	16072,85
KAPITAALSVERANDERING OVER 2011	426,03		

INKOMSTEN	Begroting 2011	Werkelijk 2011	Begroting 2012
Contributies	2600,00	2512,00	2600,00
Rente Triodos spaarrekening	175,00	176,18	215,00
Rente Triodos lopende rekening		0,00	
Sponsoring/Donatie	0,00	125,00	0,00
Vogelcursus	150,00	355,45	200,00
Inkomsten Tellers	1000,00	1000,00	1000,00
Avondbijeenkomst/Kamp			
Totaal inkomsten	3925,00	4168,63	4015,00
UITGAVEN	Begroting 2011	Werkelijk 2011	Begroting 2012
Bestuurskosten	150,00	250,83	200,00
Administratiekosten	50,00	23,00	50,00
Druk-, verzend en productiekosten Mourik	1500,00	1848,45	1900,00
Kosten website	200,00	218,25	200,00
Uitgaven Tellers	800,00	614,85	800,00
Bijeenkomsten	400,00	435,60	500,00
Kleine projecten			400,00
Diversen	100,00	0,00	100,00
Fotowedstrijd	350,00	351,62	350,00
Kapitaalsverandering	375,00	426,03	(485,00)
Totale uitgaven	3925,00	4168,63	4015,00

Bruto operationeel resultaat VWG	€ 426,03	0,00
Aantal leden dat op 30-1-2012 nog niet betaald had	10	
Leden geroyeerd in 2012 door wanbetaling in 2011	0	

Ledenaantal		
Het aantal leden op 31-12-2011 is	195	203
Het aantal instanties dat kosteloos een Mourik krijgt op 31-12-2011 is	27	23

	31-12-2011	1-1-2011	
Verdeling vermogen VWG Nijmegen en Tellers			
Vermogen van Tellers op 31-12-2011	4704,27	4319,12	385,15
Vermogen Vogelwerkgroep Nijmegen op 31-12-2011	11368,58	11327,70	40,88
	16072,85	15646,82	426,03

Activiteitenagenda maart – juni 2012

Maart 2012

- zaterdag 24 Uitreiking Gouden Bevertak 2012, Natuurmuseum N'gen, vanaf 15.00 uur
maandag 26 Algemene ledenvergadering VWG. Start 20.00 uur Natuurplaza
(Mercator III), Toernooiveld 1 Nijmegen (op het universiteitsterrein)

April 2012

- dinsdag 10 Dinsdagavondexcursie per fiets in de Ooijpolder
Vertrek: 19.00 uur Hollands-Duits Gemaal. Opgeven is niet nodig.
dinsdag 17 Dinsdagavondexcursie per fiets in de Ooijpolder
Vertrek: 19.00 uur Hollands-Duits Gemaal. Opgeven is niet nodig.
dinsdag 24 Dinsdagavondexcursie per fiets in de Ooijpolder
Vertrek: 19.00 uur Hollands-Duits Gemaal. Opgeven is niet nodig.

Mei 2012

- dinsdag 1 Dinsdagavondexcursie per fiets in de Ooijpolder
Vertrek: 19.00 uur Hollands-Duits Gemaal. Opgeven is niet nodig.
dinsdag 8 Dinsdagavondexcursie per fiets in de Ooijpolder
Vertrek: 19.00 uur Hollands-Duits Gemaal. Opgeven is niet nodig.
dinsdag 15 Dinsdagavondexcursie per fiets in de Ooijpolder
Vertrek: 19.00 uur Hollands-Duits Gemaal. Opgeven is niet nodig.
De excursie staat in het teken van de Nationale Vogelweek
vrijdag 18 Gierzwaluwenexcursie. Zie website voor bijzonderheden
dinsdag 22 Dinsdagavondexcursie per fiets in de Ooijpolder
Vertrek: 19.00 uur Hollands-Duits Gemaal. Opgeven is niet nodig.
dinsdag 29 Dinsdagavondexcursie per fiets in de Ooijpolder
Vertrek: 19.00 uur Hollands-Duits Gemaal. Opgeven is niet nodig.

Juni 2012

- dinsdag 5 Laatste dinsdagavondexcursie per fiets in de Ooijpolder
Vertrek: 19.00 uur Hollands-Duits Gemaal. Opgeven is niet nodig.

Er worden ook diverse excursies georganiseerd door de FF Gelderse Poort, de KNNV en het IVN. Deze kunt u vinden op de agenda van www.vogelwerkgroepnijmegen.nl